

10 let rozvoje dobrovolnictví a rehabilitace občanských ctností

**10 let
rozvoje dobrovolnictví -
rehabilitace občanských
ctností**

KROMĚŘÍŽ město památek UNESCO
5. a 6. května 2008

10 let rozvoje dobrovolnictví
-
rehabilitace občanských ctností

Kroměříž – město památek UNESCO
5. a 6. května 2008

Konferenci na téma dobrovolnictví pořádá
Klub UNESCO Kroměříž
spolu s
Národním dobrovolnickým centrem HESTIA Praha
již osmým rokem.

**Konference a vydání sborníku je součástí projektu
10 let rozvoje dobrovolnictví - rehabilitace občanských
ctností, který je realizován za podpory**

Města Kroměříže
Zlínského kraje
Nadace Open Society Fund
Hasičská vzájemná pojišťovna, a.s.

Pořadatelé konference

Klub UNESCO Kroměříž

HESTIA - Národní dobrovolnické centrum Praha

Záštitu nad konferencí převzali

MUDr. Džamila Stehlíková, ministryně vlády ČR
pro lidská práva a národnostní menšiny

Doc. JUDr. Petr Pithart, místopředseda Senátu Parlamentu ČR

Ing. Hana Příleská, radní pro sociální věci,
národnostní otázky a menšiny Zlínského kraje

Na realizaci konference spolupracovali

Dobrovolnické centrum Spektrum Kroměříž

Město Kroměříž

Justiční akademie Kroměříž

Cíle osmé konference s tematikou dobrovolnictví

Cílem konference v roce 2008 je zhodnotit uplynulých 10 let rehabilitace dobrovolnictví v ČR, představit výsledky nejúspěšnějších dobrovolnických programů a diskutovat o dalších možnostech rozvoje dobrovolnictví jako příspěvku k obnově občanské společnosti v ČR. Přispět k propagaci a prestiži dobrovolnictví jako mnohostranně užitečné a významné činnosti jak pro jednotlivce (získávání dovedností, zkušeností, uspokojení z užitečné práce...) i pro společnost (poskytování velmi rozmanitých a potřebných činností).

Obsah

Slovo úvodem

MUDr. Eva Nováková , předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž.....	16
--	----

Úvodní a pozdravné projevy

MUDr. Jarmila Číhalová , místostarostka města Kroměříže	17
Ing. Hana Příleská , radní pro sociální věci, národnostní otázky a menšiny Zlínského kraje.....	18
MUDr. Džamila Stehlíková , ministryně vlády ČR pro lidská práva a národnostní menšiny	19
Ing. Michaela Šojdrová , poslankyně Parlamentu České republiky	20

Referáty k tématu konference

Volunteer Development Program a mezinárodní organizace zabývající se dobrovolnictvím	22
PhDr. Olga Sozanská , ředitelka Národního dobrovolnického centra Hestia	
10 let dobrovolnictví na Slovensku	25
Mgr. Alžběta Mráčková , C.A.R.D.O. Bratislava PhDr. Alžběta Brozmanová Gregorová PhD. , Banská Bystrica	
Dobrovolnictví není amatérismus – vývoj legislativní úpravy dobrovolnictví v zahraničí a v ČR	35
Mgr. Jitka Gjuričová , MV ČR Praha, ředitelka Odboru prevence kriminality	
Rehabilitace dobrovolnictví v Čechách – postavení dobrovolníků v české společnosti po roce 1989	42
PhDr. Jiří Tošner , Hestia Praha	
Dobrovolnictví ADRA v zahraničí.....	45
Vítězslav Vurst, B.Th. , ADRA	
Poslání dobrovolnických center v ČR.....	48
Michal Čančík, B.Th. , ADRA, Frýdek – Místek	
Dobrovolnictví v nemocnicích jako jeden z nástrojů podpory zdraví a zvyšování kvality péče	50
MUDr. Ivana Kořínková , Praha	
Program „Make a Connection – Připoj se“	51
Anna Kačabová , NROS Praha	

Individuální dobrovolnictví v projektech o.s. LATA	59
Mgr. Vlasta Pechancová , ředitelka o.s. LATA	

Dobrovolnictví a Zákon o sociálních službách	62
Mgr. Lucie Nytrová , Slezská diakonie Český Těšín	

Možnosti a financování dlouhodobé dobrovolnické služby v ČR, srovnání s EDS.....	67
Ing. Marie Světníčková , Asociace křesťanských sdružení mládeže, Praha	

Big Brothers Big Sisters – Program Pět P	69
Šárka Jakubcová, Dis. , Hestia Praha	

Typologie průběhu mentorského vztahu v programu Pět P v Praze. Kvalitativní analýza	71
Mgr. Tereza Brumovská, MSc. , Hestia Praha	

Regionální rady dobrovolnických center	72
Mgr. Lenka Černá , předsedkyně Rady sdružení DC, Ústí nad Labem, o.s.	

Firemní dobrovolnictví.....	74
Zuzana Kubíková , koordinátorka firemních projektů Hestia	

Dobrovolnictví v Metropolitní univerzitě Praha.....	77
PhDr. Petr Vyhnánek , prorektor pro vnější vztahy a rozvoj, Metropolitní univerzita Praha	

Stav dobrovolnictví na ZSF JU po deseti letech	80
Bc. Jana Janečková, Bc. Šárka Koubová , ZSF JU	

Škola a dobrovolnictví	84
Mgr. Pavel Motyčka , Arcibiskupské gymnázium Kroměříž	

Prohlášení účastníků konference	85
Program konference	89
Doprovodný program	92
Vyhodnocení ankety účastníků konference	94

U prezence účastníků konference

Předsedající konference

Vystoupení žáků Základní školy U Sýpek v Kroměříži

Ministryně Džamila Stehlíková při zápisu do pamětní knihy

Předsedající konference

Redaktor Českého rozhlasu Pavel Sedláček v diskuzi s Mgr. Alžbětou Mráčkovou a PhDr. Alžbětou Brozmanovou

Účastníci konference

Diskuze účastníků v předsálí konference

Prezentace Mgr. Lenky Černé

Vítězslav Vurst, B. Th., ADRA

Pohled do sálu

Slovo úvodem

MUDr. Eva Nováková
předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž

Vážení hosté, milí dobrovolníci, paní a pánové,
již po osmé se scházíme v Kroměříži, abychom se společně věnovali tématu dobrovolnictví v různých souvislostech se snahou reagovat na aktuální témata a potřeby současnosti. Již po osmé jménem pořadatelů vítám všechny, kteří přijali naše pozvání. Těší nás, že o konference je stále zájem včetně účastníků ze Slovenska. Pro letošní rok jsme zvolili téma: „**10 let rozvoje dobrovolnictví – rehabilitace občanských ctností**“.

Historie našich setkání začala v roce 2001, který byl OSN vyhlášen „mezinárodním rokem dobrovolnictví“. Klub UNESCO Kroměříž společně s Hestia NDC uspořádali mezinárodní konferenci na téma „Dobrovolnictví a dárcovství - obnova občanských ctností“. V závěru konference přijali účastníci a obě organizace společně memorandum, ve kterém se mimo jiné hlásí k podpoře a propagaci dobrovolnictví. Zároveň jsme se dohodli, že v dalších letech budeme společně pořádát konference s tematikou dobrovolnictví.

V roce 2002 následovala konference Dobrovolnictví v sociální a zdravotní péči, v roce 2003 aktuálně po povodních „Dobrovolníci v krizových situacích“. V roce 2004 jsme zařadili téma: „**Dobrovolníci – vzdělávání a výchova ve škole i mimo školu**“. V roce 2005 se konala konference s mezinárodní účastí s názvem: „Partnerství v komunitě a firemní dobrovolnictví jako součást společenské odpovědnosti firem.“

Pro rok 2007 byl připraven projekt na téma „**Dobrovolnictví bez hranic**“, téma vycházelo z potřeby zlepšit informovanost o možnostech dobrovolné práce v zahraničí i opačně. Cílem letošní konference je zhodnocení uplynulých 10 let rehabilitace dobrovolnictví v ČR, představit výsledky nejúspěšnějších dobrovolnických programů a diskutovat o dalších možnostech rozvoje dobrovolnictví jako příspěvku k obnově občanské společnosti v ČR.

Tak jako v předchozích letech, i letos je naší snahou přispět k propagaci a podpoře dobrovolnictví. Velmi bychom si přáli, aby konference splnila Vaše očekávání, obohatila Vás o zajímavé a nové poznatky, byla i příležitostí pro vzájemná setkání, navázání kontaktů a sdělení zkušeností. Byli bychom také rádi, kdyby konference byla i vyjádřením úcty a vděčnosti za Vaši práci, o které by se dalo jistě říci mnoho krásných a vznešených slov. Dovolím si však použít a zopakovat část poselství prezidenta Václava Havla naší konferenci v roce 2001, které je nepatetické a přesto myslím velmi výstižné, cituji: „*Pomáháte nejen konkrétním bližním, ale pomáháte zároveň, byť možná nenápadně a bez velké publicity, zlepšovat mravní klima v naší zemi, pěstovat lidskou solidaritu, posilovat vzájemnou důvěru, to znamená podporovat cosi, čeho je nám velice zapotřebí.*“

Děkujeme všem organizátorům, lektorům, sponzorům a zejména všem, kteří přijali naše pozvání.

MUDr. Jarmila Číhalová
místostarostka města Kroměříže

Dámy a pánové,
dovolte mi, abych Vás všechny co nejsrdečněji přivítala v našem překrásném městě Kroměříž.

V jarním období Kroměříž již tradičně hostí řadu celostátních konferencí či seminářů. Patří sem např. celostátní seminář Hospodářské komory ČR, konference Historické zahrady, Dny intenzivní medicíny či konference **Bezpečná škola**. Mezi tradiční akce patří také konference o dobrovolnictví, jejíž 8. ročník právě dnes zahajujeme.

Je dobré, že v dnešní uspěchané době, kde peníze jsou až na prvním místě, se ještě najdou lidé, kteří jsou ochotni nezištně pomáhat druhým, lidem, kteří nejsou schopni se sami o sebe postarat či potřebují nějakou naši pomoc. Ale i dobrovolná práce má svoje zásady, musí mít stanovená jasná pravidla. O právě o tom, stejně jako o letitých zkušenostech těch, kteří se dobrovolnickou činností zabývají, se bude jednat na této konferenci.

Přeji Vám všem, abyste si z Kroměříže odvezli mnoho cenných poznatků, informací, kontaktů i milých osobních vzpomínek.

Přeji Vám úspěšné jednání a příjemně strávený čas v našem městě.

Ing. Hana Příleská
radní pro sociální věci, národnostní otázky a menšiny Zlínského kraje

Pozdravila konferenci jménem Zlínského kraje i jménem svým.

Již několikrát jste mohli být svědky či účastníky kroměřížských konferencí věnující se fenoménu dobrovolnictví a dobrovolnické činnosti. Jednu chvíli to v naší společnosti vypadalo tak, že dobrovolnictví se jaksi nenosí, že co nelze přepočítat penězi, nestojí za to, aby se tím člověk zabýval.

Jakou roli hraje dobrovolnictví v dnešním světě? Na to by mohla pomoci nalézat odpověď i tato konference. Je to také možnost komunikace, možnost někam patřit. V dnešním esekovém a telenovelovém světě je to možnost kontaktů s živými lidmi. A nemusíme se obracet do zemí chudoby, abychom mohli vlastní dobrovolnictví a pomoc druhým rozvíjet sami v sobě. Stačí nebýt lhostejný ke svému nejbližšímu okolí.

Vážení hosté, přeji Vám, aby i tato konference Vás vnitřně obohatila. Organizátorům přeji, aby všechno klaplo podle jejich představ a vám všem příjemně a plodně strávené dny v Kroměříži se spoustou nových kontaktů a obohacujících setkání.

MUDr. Džamila Stehlíková
ministryně vlády ČR pro lidská práva a národnostní menšiny

Krátce se zúčastnila konference a pozdravila účastníky.

Převzala jsem záštitu nad konferencí nazvanou „**10 let rozvoje dobrovolnictví – rehabilitace občanských ctností**“ a chtěla bych alespoň tímto způsobem vám vyjádřit svou podporu.

Dobrovolná činnost v různých oblastech života by se měla stát samozřejmou součástí života naší společnosti a mít odpovídající prestiž a podporu. Po pádu komunismu stále roste počet těch, kdo vnímá dobrovolnictví jako občanskou ctnost. Za tyto pozitivní změny vdčíme mnohým nestátním neziskovým organizacím, které na poli dobrovolnictví mnoho let pracují a zasloužily se o rozvoj a různorodost v poskytování služeb občanům a v péči o přírodu a kulturu.

Speciálně chci poděkovat organizaci Hestia, která se již deset let významně podílí na vytváření a zdokonalování systému dobrovolnictví v České republice a přispívá k prohlubování demokracie v naší zemi.

Přeji hodně úspěchů v další práci a úspěšný průběh konference.

Ing. Michaela Šojdrová
poslankyně Parlamentu České republiky

Vážení hosté letošní dobrovolnické konference, zdravím Vás alespoň takto na dálku a je mi líto, že se letos nemohu zúčastnit.

Otázka dobrovolnictví byla zmiňována v průběhu zasedání poslanecké sněmovny v minulém týdnu při projednávání zákona o zaměstnanosti. Zde vznikl legislativní problém, na který jsem byla upozorněna panem Tošnerem. Návrh zákona zavádí možnost dobrovolnické služby v obci například při údržbě čistoty, životního prostředí, při rozvoji kultury nebo sociální péče a to pro ty, kteří jsou podle zákona osobami v hmotné nouzi.

Vzhledem k tomu, že je pan Tošner přítomen na konferenci, předpokládám, že vás bude informovat podrobněji o návrhu a také postupu, kterým bychom měli vládní návrh zákona změnit.

To, co vláda navrhuje, je blíž veřejně prospěšným pracím, kterými obec chce zajistit plnění svých úkolů daných zákonem.

V návrhu se příliš spojuje dobrovolnictví s finanční motivací těch, kteří jsou v situaci hmotné nouze.

Hranice mezi veřejně prospěšnými pracemi a dobrovolnickou službou je možná právě zde obtížněji rozeznatelná. Vy, kteří máte zkušenosti i kompetence, byste měli dát své stanovisko.

Jsem připravena v sociálním výboru přednést pozměňovací návrh, který by byl z hlediska zachování statutu dobrovolnické služby přijatelný.

Přeji vám úspěšné jednání a hodně sil v dobrovolnické službě.

Referáty k tématu konference

Dámy a pánové,

dnes si připomínáme 10 let rozvoje dobrovolnictví v ČR, které od počátku vnímáme zároveň jako obnovu občanských ctností, a proto si myslím, že by mohlo být užitečné udělat krátký exkurz do minulosti. Kdy a za jakých okolností se dobrovolnictví začalo v České republice systematicky rozvíjet a jak došlo k tomu, že kromě mnoha neziskových organizací, které ke své činnosti využívaly dobrovolníky, se vytvořilo i první dobrovolnické centrum.

Počátky spadají do roku 1998, ve kterém **Open Society Institut** v New Yorku vyhlásil **Volunteer Development Program**, jehož posláním bylo nastartovat a rozvinout dobrovolnictví v zemích střední a východní Evropy a pomoci zároveň k založení dobrovolnických center, která by byla ve spolupráci s místními Open Society Fundy nositeli a koordinátory dobrovolnictví v té které zemi.

Protože jsem v té době spolu s dalšími kolegy psychology spolupracovala na mentoringovém dobrovolnickém programu pro děti **pět P**, byla jsem požádána, abych se programu ujala. Po pravdě řečeno, pro mně bylo největším lákadlem to, že jsem dostala poprvé v životě nabídku na delší studijní pobyt, a tak jsem na jaře roku 1998 vyjela na pět týdnů do USA. Pobytu v USA se účastnilo osm stipendistů ze zemí střední a východní Evropy a viděli jsme jak fungování dobrovolnických center v menších městech, tak i např. ve velkých jako je Washington, D.C. Myslím, že pro nás všechny byl studijní pobyt velice inspiroující, mně především zaujalo, že dobrovolnická centra pracovala na velmi profesionální úrovni. V podstatě to byly agentury, které měly až kolem 70 zaměstnanců a jejich náplní bylo nejen organizovat a řídit různé dobrovolnické programy a aktivity, ale také provádět publicitu, fundraising a intenzivní spolupráci s místními politiky a komerčními firmami. I když nám všem bylo jasné, že americký model není možné automaticky přenášet do našeho prostředí, přesto zde byla řada inspirací, ke kterým se ve své práci stále vracím. Po návratu jsme s kolegou Jiřím Tošnerem v září roku 1998 slavnostně otevřeli **Národní dobrovolnické centrum Hestia** (NDC) a náš původní dobrovolnický projekt **PĚT P** jsme začali s podporou Open Society Fundu rozšiřovat o další projekty a aktivity.

Významným skokem v rozvoji jak našeho centra, tak dobrovolnictví celkově, bylo vyhlášení Mezinárodního roku dobrovolníků 2001 (IYV 2001), který vyhlásilo OSN a k němuž se Česká republika svým podpisem připojila. Česká vláda vydala v lednu 2001 usnesení o zajištění IYV 2001 a v souvislosti s tím byl vytvořen Národní koordinační výbor.

Vláda ČR stanovila následující priority IYV 2001:

1. Podpora propagace a prezentace IYV 2001.
2. Podpora zakotvení pojmu „dobrovolnictví“ v českém právu.
3. Podpora dobrovolnických projektů.

V rámci propagace a prezentace IYV 2001 se uskutečnila řada seminářů, kulatých stolů a jiných forem setkání se zástupci médií. NDC Hestia se na IYV 2001 intenzivně podílelo, já jsem byla ve výboru, kolega Tošner aktivně spolupracoval na přípravě zákona, vydali jsme řadu metodických materiálů, vytvořili TV spoty apod.

Jedním z důležitých počínů bylo navázání spolupráce s **Klubem UNESCO v Kroměříži**, se kterým jsme spolu s našim partnerským centrem **SPEKTRUM** uspořádali v květnu 2001 první mezinárodní konferenci s názvem „Dobrovolnictví a dárcovství – obnova občanských ctností“. Mnozí si jistě pamatujete, že konference byla velmi úspěšná, měla záštitu prezidenta Václava Havla a přijeli na ni jak naši politici a reprezentanti neziskového sektoru, tak významní představitelé mezinárodního dobrovolnického hnutí z Evropy i z USA. Konference zároveň byla impulsem k rozhodnutí uspořádat v Kroměříži opakovaná setkání pod společným názvem „dobrovolnická dekáda“, a tak máme možnost se zde setkávat již po osmé.

Důležitým bodem v IYV 2001 bylo také vypracování zákona o dobrovolnické službě, na kterém jsme se také v průběhu dvou let podíleli, a který vstoupil v platnost v lednu 2003. Protože se jednalo o úplně první zakotvení „dobrovolnictví“ v české legislativě, ukázalo se v průběhu tří let, že je zde řada bodů, které, prověřeny praxí, vyžadují novelizaci. NDC Hestia spolu s dalšími NNO a ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČR připravilo podklady, které by měly zákonodárcům pomoci v upravení jednotlivých částí zákona tak, aby lépe odpovídal realitě.

Česká vláda, kterou v roce 2001 vedl premiér Vladimír Špidla, se k tématu dobrovolnictví postavila velkoryse a uvolnila poměrně velkou finanční částku na dobrovolnické projekty. Národní koordinační výbor posoudil 105 dobrovolnických projektů a z toho vybral 23, mezi které bylo rozděleno celkem 4 800 000,- Kč.

IYV 2001 pro NDC Hestia zároveň znamenal také větší informovanost o dobrovolnickém dění ve světě a propojení s řadou mezinárodních organizací, se kterými většinou spolupracujeme dodnes. V následující části bych se proto chtěla o některých zmínit více.

Za prvé **IAVE – The International Association for Volunteer Effort**, která je celosvětovou organizací, jejímž cílem je propagovat, posilovat a rozšiřovat dobrovolnictví ve světě. IAVE je konzultantem OSN pro otázky dobrovolnictví a byla zároveň řídicí organizací pro IYV 2001. Měla jsem to štěstí, že jsem byla nominována do výboru IAVE a tak jsem od první konference v lednu 2001 v Amsterdamu až po závěrečnou v prosinci 2001 v Tokiu měla možnost sledovat, jak taková nadnárodní, celosvětová organizace funguje. IAVE pořádá konference každé dva roky, Většinou mimo Evropu, protože z jejích cca 70 členů je většina z rozvojových zemí. (www.iave.org)

Další významnou síť je **VOLONTEUROPE**, která soustřeďuje kolem 1 200 neziskových organizací, operujících převážně v sociální oblasti. Od roku 1990 je tato volná síť koordinována z londýnského **CSV – Community Service Volunteer** a pořádá každoročně konference na různá témata. V roce 2000 zajišťovalo NDC Hestia konferenci VOLONTEUROPE v Praze pod názvem „**Imagine Volunteering in 21st Century**“. Letošní konference se uskutečnila v říjnu v italském Janově pod názvem „**Také Part in Europe**“. (www.csv.org.uk)

AVSO – Association of Voluntary Service Organisations je evropskou platformou pro NNO. Nabízí různé formy dobrovolnické služby, národní i mezinárodní, většinou dlou-

hodobé. Je také partnerem pro UNV – **United Nations Volunteers**, který působí při OSN a zajišťuje dlouhodobou dobrovolnickou službu především pro rozvojové země. (www.csv.org.uk/www.unv.org)

S výše jmenovanými organizacemi v různé míře spolupracujeme, ale jako nejdůležitější partner se v průběhu let pro nás ukázalo být CEV – The European Volunteer Centre se sídlem v Bruselu. (www.cev.be). CEV bylo založeno v roce 1989 a v současné době je jeho členem 60 národních a regionálních dobrovolnických center a agentur. Za ČR jsou to kromě **NDC Hestia** (od 2001) ještě **Dobrovolnické centrum Ústí nad Labem** a **Dobrovolnické centrum Lékořice Praha**, obě od roku 2007.

Posláním CEV je vytvořit politické, sociální a ekonomické prostředí v Evropě, které by umožnilo realizovat veškeré potence, které dobrovolnictví přináší. Představuje významného reprezentanta dobrovolnictví pro Evropu a je důležitým partnerem pro instituce EU. CEV řídí výbor, který má 11 členů + presidenta a schází se zhruba každé dva měsíce. Já jsem byla v letech 2003 – 2006 vicepresidentkou CEV a v současné době jsem členkou výboru. CEV má také ještě dva tzv. VIP ambasadory, což jsou zpěvák Elton John a hudební skladatelka Márta Sebestyén.

CEV pořádá dvakrát do roka konference, vždy v různých členských zemích na různá témata vztahující se k evropskému dobrovolnictví. V roce 2003 bylo NDC Hestia organizátorem pražské konference s názvem „**Vztah dobrovolnických organizací a vlád**“.

CEV vydalo v roce 2003 Manifest evropského dobrovolnictví, který byl prezentován v Evropském parlamentu v rámci Evropského dne dobrovolníků, jehož součástí byla i výstava a panelová diskuze. Manifest objasňuje důležitost dobrovolnictví a nabízí konkrétní postupy, pomocí kterých zástupci institucí EU mohou v rámci svých pravomocí a kompetencí rozpoznat, propagovat a podporovat dobrovolnictví v EU (www.hest.cz).

V letošním roce se CEV intenzivně zapojilo do aktivit, jejichž cílem je uskutečnění Evropského roku dobrovolnictví 2011. Aby mohl být rok vyhlášen, musí příslušnou deklaraci podepsat nejméně 249 poslanců EP, takže všichni členové CEV jsou vyzýváni, aby oslovovali svoje poslance a žádali je o připojení jejich podpisu. Konečný výsledek bude znám v průběhu léta, ale pokud se opravdu podaří rok 2011 vyhlásit jako Evropský rok dobrovolníků, pak se dá očekávat, že by to opět mohlo významně posunout rozvoj dobrovolnictví v ČR, ale i v ostatních evropských zemích.

Dámy a pánové,

ráda bych na závěr poděkovala našim partnerům, tj. Klubu UNESCO a Dobrovolnickému centru SPEKTRUM za to, že se jim opět podařilo vytvořit přátelské a pracovně produktivní prostředí a těším se, že zde kromě oficiálního programu budeme mít příležitost i k řadě neformálních setkání, která jsou pro každou konferenci neméně důležitá.

10 let dobrovolnictví na Slovensku

**Mgr. Alžběta Mráčková, C.A.R.D.O. Bratislava,
PhDr. Alžběta Brozmanová Gregorová PhD., Bánská Bystrica**

Cieľom príspevku je poukázať na vybrané aspekty dobrovolníctva na Slovensku v posledných 10 rokoch a venovať sa možnostiam a limitom jeho ďalšieho rozvoja. Chceme predstaviť niekoľko najznámejších slovenských a medzinárodných dobrovolníckych programov a organizácií. Medzi riadkami čiastočne porovnávame situáciu u nás a v Českej republike, nachádzame spoločné a rozdielne charakteristiky a programy a poskytujeme pravdivý obraz aj o menej vydaných krokoch v prospech dobrovolníctva na Slovensku. V príspevku vychádzame z výsledkov výskumov realizovaných v tejto oblasti v sledovanom období a vlastných niekoľkoročných skúseností získaných v angažovaní sa pri rozvoji dobrovolníctva na Slovensku a pri práci s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami.

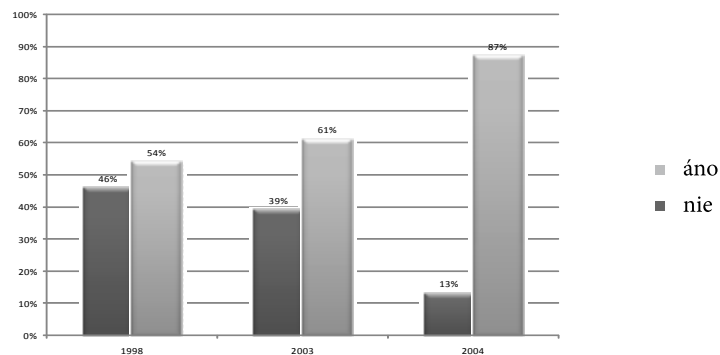
Výskumné zistenia v oblasti dobrovolníctva na Slovensku

V posledných 10 rokoch bolo na Slovensku uskutočnených viacero reprezentatívnych výskumov, ktorých snahou bolo získať prehľad o miere zapájania sa občanov do dobrovolníckych aktivít a vybraných otázkach súvisiacich s týmto fenoménom¹.

Prvou oblasťou, na ktorú sa zameriava pozornosť všetkých kvantitatívnych výskumov za posledných 10 rokov, je miera zapájania sa občanov do dobrovolníckych aktivít. Prehľad zistení prezentuje diagram D1.

1 Pozri napr.: WOLEKOVÁ, H. a kol.: Dobrovolníctvo vo svetle výskumu. Bratislava: 2002; BŮTOROVÁ, Z.: Mimovládne organizácie a dobročinnosť vo svetle verejnej mienky. In: Keď ľahostajnosť nie je odpoveď. Bratislava: 2004. Záverečná správa z prieskumu pre Nadáciu pre deti Slovenska. Bratislava: 2004; FILADELFIOVÁ, J. – DLUHÁ, M. – MARČEK, E. – KOŠIČIAROVÁ, S.: Poznávanie tretieho sektora na Slovensku. Bratislava: 2004. MARIOŠOVÁ, L. – MAJCHRÁK, J.: Dobrovoľníci: Prípadové štúdie. Bratislava: 2005

D1 Miera zapájania sa občanov do dobrovoľníckych aktivít na Slovensku vo vybraných rokoch

Na základe rôznych zistení možno konštatovať, že dobrovoľníctvo na Slovensku reálne existuje, nie je však možné uviesť relevantný údaj o miere zapájania sa občanov do dobrovoľníckych aktivít. V posledných rokoch sa pohybuje od 13 do 46 percent, čo je v porovnaní s inými krajinami celkovo na nízkej úrovni.

Čo sa týka oblastí uplatnenia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, najviac ich pôsobilo podľa výskumu IVO v roku 2003 v nasledujúcich oblastiach: náboženstvo a cirkevné aktivity (13%), komunitný rozvoj (12%), šport a rekreácia (9%), školstvo, vzdelávanie, veda (9%), kultúra a umenie (7%), sociálne služby ľuďom v núdzi (7%), životné prostredie (7%), zdravie (7%). Oblasti ako podpora dobročinnosti a dobrovoľníctva, činnosť odborov, advokácia, humanitná pomoc, politika, pomoc Rómom a profesijné organizácie neboli významne zastúpené. Oproti roku 1998 pribudli dobrovoľníci a dobrovoľníčky najmä v oblasti komunitného rozvoja, sociálnych služieb a zdravia.

Čo sa týka subjektov, pre ktoré dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracovali, výskumy v roku 1998 a v roku 2003 uvádzajú, že najväčší priestor pre zapojenie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok poskytujú mimovládne organizácie (v roku 2003 pre ne pracovalo 25% dobrovoľníkov a dobrovoľníčok), ďalej nasledujú orgány štátnej správy a samosprávy (17% v roku 2003) a kostoly a iné bohoslužobné miesta (14% dobrovoľníkov a dobrovoľníčok). Podľa výskumu IVO sa značná časť dobrovoľníckej práce v roku 2003 odohrávala v rámci iných bližšie nedefinovaných organizácií a sociálnych sietí (23%), ktoré sa utvárajú na príbuzenskom, susedskom, kolegiálnom alebo priateľskom základe.

Výskum agentúry FOCUS v roku 2004 sa zameriaval na iné členenie subjektov, pre ktoré dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracovali v uvedenom výskume sa objavujú i dobrovoľnícke aktivity v rámci súkromnej firmy, do ktorých sa v roku 2004 zapojilo 5% dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Rozvoj firemného dobrovoľníctva ako súčasť filozofie spoločenskej zodpovednosti firiem na Slovensku dokumentuje i vytvorenie skupiny Engage začiatkom roka 2007. Skupina združuje firmy, ktoré chcú podporovať dobrovoľníctvo zamestnancov v podnikovom

sektore. Táto aktivita nadväzuje na úspešné aktivity spoločností združených v **Business Leaders Forum**, ktoré v roku 2006 zrealizovalo 36 aktivít firemného dobrovoľníctva, pri ktorých podporili zapojenie zhruba 440 svojich zamestnancov.

Čo sa týka frekvencie vykonávania dobrovoľníckych aktivít, prevažujú nepravidelné, sporadické aktivity, menej ľudí sa dobrovoľníctvu venuje pravidelne, t.j. aspoň raz za mesiac a častejšie.

Výskumy v rokoch 1998 a 2003 sa zameriavali aj na sociálny profil dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, pričom možno konštatovať, že sa v základných črtách v jednotlivých rokoch reprodukuje. Dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami sú približne v rovnakej miere muži aj ženy, i keď výskum agentúry FOCUS v roku 2004 zistil mierne zvýšenie zastúpenia žien na individuálnej filantropii (52%) oproti mužom (41%)².

Jednotlivé vekové kategórie sú medzi dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami zastúpené približne rovnomerne.

Od roku 1995 sú rozdiely v miere účasti na dobrovoľníckych aktivitách zaznamenávané najmä vo vzťahu k vzdelaniu, možno konštatovať, že s vyššou úrovňou vzdelania, rastie aj podiel účasti občanov na dobrovoľníctve.

I keď v rokoch 1995 a 1998 neboli zaznamenané významné odlišnosti v miere participácie na dobrovoľníckych aktivitách v závislosti od ekonomickej situácie, v roku 1998 bola dokonca nižšia miera participácie zaznamenaná u občanov s vyšším príjmom, výskumy v rokoch 2003 a 2004 zistili, že participácia ľudí na dobrovoľníctve a individuálnej filantropii rastie v závislosti od príjmu domácnosti. Hlbšia analýza vzájomného vzťahu dobrovoľníctva a ekonomickej situácie vo výskume IVO v roku 2003 odhalila zaujímavú skutočnosť, a to, že finančné bariéry ako dôvod nízkej participácie na dobrovoľníckych aktivitách častejšie uvádzajú respondenti a respondentky – dobrovoľníci a dobrovoľníčky (69%), ako tí, ktorí na dobrovoľníctve neparticipovali (59%).

Vyššia aktivita v oblasti dobrovoľníctva je medzi dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami z vidieka a u veriacich (čo súvisí aj s intenzitou dobrovoľníckych aktivít náboženského zamerania).

Dobrovoľníctvo je na Slovensku úzko späté s členstvom v mimovládnych organizáciách a darcovstvom, t.j. dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami sú častejšie občania, ktorí prejavujú aktívnejší záujem o aktuálne spoločenské dianie. Od roku 1993 sa v dobrovoľníckych aktivitách angažuje výrazne vyššie percento členov/členiek ako nečlenov/nečleniek organizácií, zároveň sa do dobrovoľníckych aktivít zapája viac darcov.

Zaujímavé výsledky vzájomného vzťahu dobrovoľníckej skúsenosti a trhu práce priniesol výskum „**Dobrovoľníctvo ako konkurenčná výhoda uchádzača o zamestnanie v cieľovej skupine personalistov**“, ktorý realizovala agentúra AKO pre mládežnícku organizáciu YMCA na Slovensku. I keď dobrovoľníctvo bolo personalistami vnímané veľmi pozitívne, dobrovoľnícka skúsenosti sa ako kritérium pri prijímaní do zamestnania spontánne nevyskytla. Ako hlavný dôvod tohto zistenia sa ukázala neďôležitosť dobrovoľníctva ako kritéria, ale i chýbajúca osobná skúsenosť s týmto kritériom zo strany personalistov. (Lago, M., 2005)

2 Poznámka: Individuálna filantropia však v tomto výskume zahŕňala nielen dobrovoľnícke aktivity, ale aj darcovstvo.

Žiaľ, od roku 2005 sa na Slovensku nerealizoval žiadny reprezentatívny kvantitatívny výskum. Súčasne od tohto roku Štatistický úrad SR prestal vykonávať štatistické zisťovanie počtu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v mimovládnych organizáciách. Môžeme povedať, že na Slovensku chýbajú aj hĺbkové kvalitatívne výskumy, ktoré by sledovali napr. motiváciu dobrovoľníkov, kvalitu manažmentu dobrovoľníckych organizácií alebo zmenu komunitného dobrovoľníctva na manažérske a pod. Priekopníckym v tejto oblasti je výskum L. Mariošovej a J. Majchárka (2005).

Status dobrovoľníctva

Vo viacerých publikáciách o dobrovoľníctve sa konštatuje, že dobrovoľníctvo na Slovensku nemá taký vysoký spoločenský status a uznanie ako v krajinách rozvinutej demokracie. Samotní aktéri tretieho sektora vo výskume organizácií neziskového sektora v Slovenskej republike uvádzali medzi problémami v práci s ľuďmi spoločenské nedocenenie dobrovoľníctva na Slovenku (9% respondentov a respondentiek) a s tým súvisiaci problém nízkej účasti na dobrovoľníckych aktivitách organizácií neziskového sektora. Skúsenosti aktérov neziskového sektora s dobrovoľníctvom sú skôr negatívne. (Filadefiová, J. a kol., 2004).

Iný pohľad vo vzťahu k názorom verejnosti na dobrovoľníctvo priniesol výskum IVO v roku 2003, ktorého výsledky dokumentujú, že „dobrovoľníctvo má na Slovensku vysokú prestíž“. (Bútorová, Z., 2004) Dobrovoľníci a dobrovoľníčky sú vnímaní ako ľudia, ktorí si zaslúžia spoločenské uznanie a ktorí prispievajú k dobrej veci. Na druhej strane stále v spoločnosti silno dominuje názor, že dobrovoľníci a dobrovoľníčky by neboli potrební/potrebné, keby si štát plnil svoje povinnosti (v roku 2003 tento názor zastávalo 74% respondentov a respondentiek). Ako konštatuje Z. Bútorová, tento spôsob uvažovania sa opiera o predstavu, že za ideálnych podmienok by ruka opatrovateľského štátu mala „dočiahnuť“ na každú situáciu v živote komunity, či už ide o situáciu núdze alebo rozvojových príležitostí. Ľudia s takýmto etatistickým prístupom nevnímajú dobrovoľníctvo ako nezaštupiteľný segment života spoločnosti.

Počas tematických stretnutí dobrovoľníckych organizácií, ktoré C.A.R.D.O. organizuje niekoľkokrát do roka sa u predstaviteľov dobrovoľníckych organizácií stretávame s názorom, že dobrovoľníctvo na Slovensku má stále nízku prestíž. V praxi totiž stále bojujeme s tým, že verejnosť nevie, čo si pod dobrovoľníctvom a dobrovoľníckou činnosťou má predstaviť. Poznáme príklady ľudí, ktorí sa sami za dobrovoľníkov nepovažujú, a nenazývajú, no pritom pri prehľbení témy sami zistia, že dobrovoľníkmi alebo boli alebo sú. Príklady z praxe nasvedčujú tomu, že niektorí mladí ľudia slovo dobrovoľník radšej nepoužijú, pretože ich vrstovníci nechápu zmysel dobrovoľníctva v porovnaní s dobre platenými brigádami. Správne tento rozpor vystihla v názve brožúrky Králiková a kol. vyjadrením: „Ja nie som dobrovoľník, ja to robím iba tak“.

S cieľom zvýšiť status dobrovoľníctva v očiach verejnosti a oceniť prácu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok existuje na Slovensku množstvo čiastkových aktivít na verejné uznanie dobrovoľníctva resp. dobrovoľníckych aktivít. Národná správa o implementácii spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike uvádza napríklad nasledovné: prijatie dobrovoľníkov za obnovu Tatier na Úrade vlády, ocenenie Dobrej noviny prezidentom SR, Top firemný filantrop 2006 (Fórum donorov), Slovenská huma-

nitná rada realizuje benefičný večer v období adventu – dobrovoľníci hovoria o svojej práci Benefícium, Slovenský červený kríž udeľuje cenu Darcovstvo krvi a Zápis do knihy cti ako i ocenenie Dobrovoľná opatrovatelka za dlhoročné poskytovanie opatrovateľských služieb na báze dobrovoľníctva, Nadácia krajiny harmónie udeľuje cenu Forresta Gumpa pre človeka, ktorý pomohol zdravotne postihnutým ľuďom k integrácii, Rada mládeže Slovenska udeľuje cenu Most.

Infraštruktúra dobrovoľníctva na Slovensku

Celkovo možno konštatovať, že pre naše územie je typickejší skôr komunitný typ dobrovoľníctva, menej manažérsky typ. Dobrovoľnícke centrá, ktoré sa venujú podpore, propagácii a servisu pre organizácie a dobrovoľníkov, existujú v súčasnosti na Slovensku len dve: Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici a Dobrovoľnícke centrum v Prešove. Na území Slovenska však funguje veľké množstvo dobrovoľníckych organizácií, ktoré medzi svoje ciele zaradili aj rozvoj dobrovoľníctva, ich činnosť sa však zameriava na konkrétnu cieľovú skupinu viac ako na dobrovoľníkov, ktorí s touto cieľovou skupinou pracujú.

V roku 1998, rovnako ako v Česku, vzniklo na Slovensku **Národné dobrovoľnícke centrum** pod vedením SAIA (Slovenskej akademickej a informačnej agentúry) - SCTC (Servisné centrum pre tretí sektor) a pod svojimi pobočkami vytvorila sieť dobrovoľníckych centier na celom území SR. V priebehu svojho fungovania rozbehlo zaujímavé aktivity, napr. každoročne realizovalo tzv. Týždeň dobrovoľníkov, Oceňovanie dobrovoľníkov „Srdce na dlani“, viedlo školenia manažmentu dobrovoľníkov, ďalej poskytovalo konzultačný a informačný servis a nakoniec realizovalo vlastný program dobrovoľníkov v nemocniciach. Projekt Dobrovoľníckeho centra SAIA-SCTS bol však ukončený v septembri 2002, a to po neúspešnom hľadaní finančných zdrojov na ďalšie fungovanie, aj napriek verejnému uznaniu, ktoré si tieto aktivity získali. Odvtedy sa do roku 2006 sa na Slovensku nerealizovali spoločné aktivity v prospech rozvoja dobrovoľníctva.

Od roku 2006 začína činnosť na celoslovenskej úrovni vyvíjať občianske združenie C.A.R.D.O. Pod jeho vedením za podpory Ministerstva školstva SR a za účasti organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami na území celého Slovenska sa v roku 2007 začal realizovať projekt národného virtuálneho dobrovoľníckeho centra³. Od tohto obdobia C.A.R.D.O. pracuje na vytváraní siete spolupracujúcich dobrovoľníckych organizácií, s ktorými organizuje tematicky zamerané stretnutia. Posledné stretnutia sa venovali spoločnému celoslovenskému zviditeľneniu Medzinárodného dňa dobrovoľníkov 2007 a legislatíve dobrovoľníctva na Slovensku. Dá sa povedať, že i v rámci ďalších aktivít C.A.R.D.O. pracuje na znovuoobnovení Národného dobrovoľníckeho centra. Venuje sa najmä propagácii dobrovoľníctva na Slovensku, rozvíja medzinárodné projekty, do ktorých zapája slovenské dobrovoľnícke organizácie, realizuje vlastné dobrovoľnícke programy a vyvíja snahy v prospech právnej úpravy dobrovoľníctva na Slovensku.

³ národného virtuálneho dobrovoľníckeho centra

Najznámejšie dobrovoľnícke programy a organizácie na Slovensku v skratke

Komunitný typ dobrovoľníctva v sebe zahŕňa spontaneitu a snád i nenápadné a nenútené „učenie sa či privykanie“ k dobrovoľníckej činnosti. Výchova k dobrovoľníctvu je súčasťou veľkých detských a mládežníckych dobrovoľníckych organizácií na Slovensku, ktorých cieľová skupina sa vekom mení na dobrovoľníkov. Patria sem veľké organizácie ako Slovenský Skauting, organizácie s kresťanským pozadím, ako DOMKA (združenie saleziánskej mládeže), eRko (združenie kresťanských spoločenstiev mládeže), alebo menšie organizácie, ktoré majú lokálne pôsobenie a venujú sa voľnočasovým aktivitám detí a mladých ľudí, ako napr.: Žabky na prameni, MO Plusko, DO Fénix, atď.

Druhú najväčšiu skupinu dobrovoľníckych organizácií tvoria environmentálne organizácie. Niektoré z nich, najmä tie s medzinárodným aspektom, využívajú už skôr manažérsky prístup. Medzi najaktívnejšie v oblasti dobrovoľníctva patria Greenpeace Slovensko, OZ Tatry, SOS Birdlife, OZ Jablonka.

O senioroch – dobrovoľníckych máme len malé poznatky, táto oblasť dobrovoľníctva na Slovensku si zasluhuje osobitú výskumnú pozornosť v budúcnosti. Medzi najväčšie organizácie, ktorých činnosť je postavená na dobrovoľníckom základe, patria organizácie ako Slovenský Červený Kríž a Jednota dôchodcov. V tomto období C.A.R.D.O. vďaka medzinárodnému projektu, do ktorého sú zapojené seniorské organizácie z celého Slovenska, získava vernejší obraz aj o činnosti seniorov na lokálnej úrovni (Fórum pre pomoc starším v Prievdizi, Klub strieborných hláv v Bratislave a pod.).

Na Slovensku sa v priebehu posledných 10 rokov rozvíja, i keď pomalšie ako v Českej republike, manažérsky typ dobrovoľníctva v sociálnych a zdravotníckych zariadeniach. Koncom deväťdesiatych rokov vznikli prvé programy dobrovoľníctva v nemocniciach v Bratislave (Klub detskej nádeje, Slniečnice, Dobrovoľnícka skupina Vřba), ktoré fungujú dodnes, avšak stále len ako spolupracujúce mimovládne organizácie s nemocnicou, teda bez spolufinancovania alebo zabezpečenia pracovného miesta nemocnicou. V roku 2007 rozbehlo C.A.R.D.O. ako prvá organizácia dobrovoľnícky program v bratislavských domovoch dôchodcov. Najmä v Bratislave, kde sa v posledných rokoch stretávame s čoraz väčším množstvom ľudí bez domova, či so skúsenosťou z domáceho násillia, sa začínajú rozvíjať dobrovoľnícke aktivity v útulkoch a v azylových domoch (napr. Depaul, Brána do života). Významné miesto na Slovensku má už po niekoľko rokov medzinárodné dobrovoľníctvo. Formou Európskej dobrovoľníckej služby ho sprostredkováva niekoľko desiatok akreditovaných organizácií (napr. INEX Slovakia). Do Nemecka v rámci tzv. Dobrovoľníckeho sociálneho roka sprostredkuje dobrovoľníkom ročný pobyt Evanjelická Diakonia. Misijnému dobrovoľníctvu sa prioritne venuje SAVIO (saleziánska organizácia) a eRko.

Veľmi častá je na Slovensku spolupráca organizácií s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami pri realizácii rôznych verejných zbierok (napr. Biela pastelka, Deň narcisov, Modrý gombík a iné.)

Radi by sme sa zastavili pri programe **Big Brother Big Sister**. Tento program do roku 2008 na Slovensku nebol úspešne zavedený. V súčasnosti ho však rozbieha Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici pod názvom Opri sa o mňa. V rámci programu sú vyškolené prvé dobrovoľníčky, ktoré majú za sebou prvé stretnutia s deťmi. Pri hľadaní finančných prostriedkov na manažované a organizované kvalitné programy ako je napr. americký model

BBBS alebo iné programy, v ktorých je podstatný vzťah jedného klienta a jedného dobrovoľníka, sa však zo strany donorov stretávame s nepochopením investovania do dobrovoľníkov a nutnosti existencie plateného koordinátora dobrovoľníkov či manažéra programu. Slovenských donorov musíme neustále presviedčať o potrebe kvalitného manažmentu a o tom, že dobrovoľníctvo, hoci je vykonávané bez nároku na odmenu, má svoje náklady a je hodné určitej investície.

Osobitná pozornosť je na Slovensku venovaná rozvoju dobrovoľníctva v rámci vysokých škôl pripravujúcich sociálnych pracovníkov a pracovníčky a odborníkov a dobrovoľníčky iných pomáhajúcich profesií. Dobrovoľníctvo v tomto kontexte sleduje okrem prospechu pre prijímateľa aj vzdelávacie ciele súvisiace s prípravou budúcich pomáhajúcich profesionálov a profesionálok. Najdlhšie sa tejto špecifickej forme dobrovoľníctva venujú na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ďalej na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove a misijnému dobrovoľníctvu na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave.

Právna úprava dobrovoľníctva

Súčasná slovenská legislatíva problematiku dobrovoľníctva neupravuje, respektíve čiastočne upravuje iba jednu jeho špecifickú formu – dobrovoľnícke aktivity vykonávané nezamestnanými ako formu aktivačnej činnosti v rámci Zákona NRSR č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti. Zákon tu definuje dobrovoľnícke práce ako vykonávanie všeobecne prospešnej činnosti u zákonom vymedzenej právnickej alebo fyzickej osoby.

Účasť na dobrovoľníckych prácach zakladá pre občana v hmotnej núdzi nárok na poberanie aktivačného príspevku k dávke v hmotnej núdzi. Zároveň pre obec alebo organizáciu zakladá organizovanie dobrovoľníckych prác nárok na poberanie príspevku na aktivačnú činnosť, ktorý možno použiť na úhradu časti nákladov súvisiacich s vykonávaním dobrovoľníckych prác. **Príspevok poskytuje ÚPSVaR na základe zmluvy s organizáciou vo výške najviac 10 percent minimálnej ceny práce** (súčet minimálnej mzdy a povinných poisťných odvodov). V týchto mesiacoch dochádza k novelizácii zákona. Zákon prináša novinku, a to aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby. Dobrovoľnícku službu podľa nového pripravovaného zákona môže uchádzať – dobrovoľník vykonávať 20 hodín týždenne, pričom získa príspevok, ktorý mu uhradí náklady na cestovné, stravu a vreckové.

Na komplexnej legislatíve neziskového sektora pracoval v roku 2002 tím právnikov **1. slovenského servisného a neziskového centra** (1. SNSC). Právna úprava dobrovoľníctva mala byť súčasťou tohto tzv. Zákonníka neziskového práva, ktorý však vyvolal ostrú kritiku zo strany mimovládnych organizácií a tak boli práce na zákonníku pozastavené. V súčasnosti sa už o zákonníku, ktorý by právne upravoval celý neziskový sektor, neuvažuje.

V roku 2007 dobrovoľnícke organizácie začali viesť diskusie o právnej úprave dobrovoľníctva. V januári 2008 zorganizovala **Nadácia Otvorenej spoločnosti v spolupráci s C.A.R.D.O. a 1. SNSC** medzinárodný seminár o legislatíve dobrovoľníctva v krajinách strednej a východnej Európy, na ktorom sa zúčastnili experti a expertky z deviatich krajín. Seminár rozpútal ďalšie stretnutia k právnej úprave dobrovoľníctva. V súčasnosti tím právnikov 1.SNSC spolu so zástupcami/kyňami dobrovoľníckych organizácií pripravuje prvý legislatívny návrh právnej úpravy dobrovoľníctva.

Medzitým Ministerstvo školstva pripravilo Zákon o podpore práce s mládežou, ktorý sa dostáva do prvého čítania v slovenskom parlamente v máji 2008. V niekoľkých článkoch sa zákon venuje tzv. mládežníckemu dobrovoľníctvu, kde vyvolal kritiku zo strany dobrovoľníckych organizácií. Návrh zákona jasne nedefinuje princíp dobrovoľníckej služby, nepôsobí podporne, skôr regulatívne, pretože ukladá organizáciám nové byrokratické postupy a finančné náklady. Nedovoľuje mladým občanom do 30 rokov, ktorí nie sú občanmi EÚ a sú zamestnaní alebo zárobkovo činní, aby pôsobili zároveň ako dobrovoľníci v slovenských organizáciách. Od dobrovoľníkov zákon vyžaduje výpis z registra trestov, od organizácií povinnosť spísania dohody s dobrovoľníkom, pričom povinnosťou organizácií je poskytovať vreckové, náhradu cestovného a platenie poistného, čo si mnohé organizácie v súčasnosti nemôžu dovoliť. Predpokladáme preto, že počas čítaní dôjde ešte k jeho úprave a správneho výkladu.

Finančná podpora dobrovoľníckych programov

Rovnako ako absentuje právna úprava dobrovoľníctva, doposiaľ neexistuje ani cielený systém jeho priamej finančnej podpory. Dobrovoľnícke organizácie musia hľadať grantové možnosti a odpovedať na výzvy donorov, ktoré spadajú do ich pôsobenia.

Finančné prostriedky na podporu aktivít mnohých organizácií, ktoré ich využili aj na podporu dobrovoľníctva, poskytlo v minulých rokoch Ministerstvo školstva SR a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom svojich pravidelných výziev. Štát zároveň podporuje slovenský tretí sektor mechanizmom 2% dane z príjmu.

Dôležitý zdroj financií tvoria fondy Európskej Únie, ktoré však môžu získavať organizácie, ktoré sú jazykovo a kapacitne vybavené.

Nadačný sektor na Slovensku podporuje zväčša tie dobrovoľnícke aktivity, ktoré sú súčasťou programov konkrétnej nadácie (ide o komunitné nadácie, nadácie bánk, obchodných spoločností a pod). Významnými prostriedkami finančnej podpory dobrovoľníctva sú grantové programy Nadácie pre deti Slovenska. Rozvoj infraštruktúry dobrovoľníctva podporila v roku 2008 Nadácia Otvorenej Spoločnosti na Slovensku.

Odborné podujatia

Napriek uvedeným skutočnostiam môžeme konštatovať, že otázka dobrovoľníctva je na Slovensku vysoko aktuálnou. Svedčia o tom aj konferencie, odborné semináre a workshopy zrealizované na tému dobrovoľníctva, na ktorých sa zúčastňujú odborníci a odborníčky z akademickej pôdy, praxe i samotní dobrovoľníci a dobrovoľníčky, napr.:

- 2000 „Stretnutie levočskej skupiny dobrovoľníctva“ (Levoča)
- 2002 „Dobrovoľnícka práca a spoločenské začleňovanie handicapovaných občanov“ (Bratislava)
- 2002 „Dobrovoľníctvo v meste Banská Bystrica“ (Banská Bystrica)
- 2002 „Dobrovoľníctvo ako životný štýl“ (Trnava)
- 2003 „Dobrovoľníctvo ako životný štýl II“ (Trnava)
- 2006 Z iniciatívy Rady mládeže Slovenska sa konala konferencia o dobrovoľníctve

zameraná na riešenie otázky zákona o dobrovoľníctve.

- január 2008 „Medzinárodný seminár o právnej úprave dobrovoľníctva“ (Bratislava)
- máj 2008 Sa bude konať konferencia „Dobrovoľníctvo študentov v sociálnej práci“ pod záštitou Filozofickej fakulty v Prešove

Manažment dobrovoľníkov

Aktuálnosť témy dobrovoľníctva v našich podmienkach potvrdzujú aj viaceré odborné publikácie z oblasti manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v organizáciách a manuály a príručky týkajúce sa rôznych aspektov metodiky práce s dobrovoľníkmi.

V posledných rokoch sa záujem organizácií zameriava i na zvyšovanie profesionalizácie práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami. Odborné konzultácie v oblasti manažmentu dobrovoľníkov v organizáciách poskytuje napr. **Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici**. Na základe potrieb organizácií organizuje odborné workshopy zamerané na jednotlivé súčasti práce s dobrovoľníkmi. Asociácia sociálnych poradcov a supervízorov ponúka vo svojich vzdelávacích programoch samostatný kurz akreditovaný Ministerstvom školstva Slovenskej republiky „Manažment dobrovoľníkov“.

Mnohé organizácie, ktoré s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami pracujú dlhodobejšie, majú v súčasnosti vytvorené prepracované systémy práce, od ich náboru, výberu, výcviku, vedenie, oceňovanie až po supervíziu. Dobrovoľníctvo začína byť prvkom v systéme manažmentu organizácií.

Niekoľko výziev namiesto záveru

Možno konštatovať, že dobrovoľníctvo je a vždy bude stále významnou a dôležitou súčasťou života mnohých ľudí, organizácií i celej spoločnosti. V súčasnosti sa v praxi stretávame s tým, že dobrovoľníctvo na Slovensku začína byť „in“, k čomu prispieva najmä záujem zo strany medzinárodných komerčných spoločností o firemné dobrovoľníctvo a medializácia príkladov dobrej dobrovoľníckej praxe.

Na druhej strane však vidíme množstvo rezerv, ktoré by sme postupne chceli na Slovensku dopĺňať. Sú to najmä:

1. Poskytovanie informácií o dobrovoľníctve s cieľom zapojiť viac ľudí do dobrovoľníctva a zvýšiť jeho status. Stretávame sa s dopytom po dobrovoľníkoch na strane jednej a na strane druhej často so slabou ponukou zo strany dobrovoľníckych organizácií. Je potrebné prepájať obe strany prostredníctvom funkčných dobrovoľníckych centier a pracovať na propagovaní a zviditeľňovaní dobrovoľníctva.
2. Rozvoj infraštruktúry dobrovoľníctva. Na Slovensku potrebujeme vybudovať sieť spolupracujúcich dobrovoľníckych centier, ktoré budú plniť aj ďalšie úlohy: spolupracovať s verejnou správou a samosprávou, sústrediť sa na výskum a propagáciu dobrovoľníctva na regionálnej a lokálnej úrovni.
3. Profesionalizácia dobrovoľníckych organizácií. Mnohé dobrovoľnícke organizácie stále nie sú efektívne a kvalitne koordinované. Cieľom

zostáva naďalej sústrediť sa na kvalitu manažmentu dobrovoľníkov, resp. na ponuky vzdelávania a supervízie koordinátorov dobrovoľníkov.

4. Zapojenie mladšej a staršej generácie do dobrovoľníctva. Vnímame potrebu hľadať nové nástroje, ako osloviť obe generácie a hľadať nové programy, do ktorých môžu byť zapojené.
5. Výskumy o dobrovoľníctve. Našou úlohou zostáva hľadať zdroje a možnosti výskumu dobrovoľníctva na lokálnej, aj celoslovenskej úrovni.
6. Právna úprava dobrovoľníctva je v súčasnosti jednou z najdiskutovanejších tém dobrovoľníckych organizácií. Dúfame, že sa nám podarí pripraviť ju tak, aby dobrovoľníctvo a dobrovoľnícke organizácie podporovala, a nie regulovala.

Použitá literatúra:

FILADELFIOVÁ, J. – DLUHÁ, M. – MARČEK, E. – KOŠIČIAROVÁ, S.: *Poznávanie tretieho sektora na Slovensku*. 1. vyd. Bratislava: 2004. ISBN 80-88991-26-9
LAGO, M.: *Dobrovoľníctvo ako konkurenčná výhoda uchádzača o zamestnanie v cieľovej skupine personalistov*. Bratislava: 2005.
MAJCHRÁK, J. – STREČANSKÝ, B. – BŮTORA, M. (ed.): *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď*. 1. vyd. Bratislava : 2004. ISBN 80-88935-73-3
MARIOŠOVÁ, L. – MAJCHRÁK, J.: *Dobrovoľníci: Prípadové štúdie*. 1. vyd. Bratislava: 2005. ISBN 80-88935-80-6
WOLEKOVÁ, H. a kol.: *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu*. 1. vyd. Bratislava: 2002. ISBN 80-88991-16-1

Dobrovoľníctví není amatérismus – vývoj legislativní úpravy dobrovoľníctví v zahraničí a v ČR

Mgr. Jitka Gjuričová, MV ČR Praha, ředitelka Odboru prevence kriminality

Úvodem mého referátu mi dovoluji parafrázovat dvě citace, Susan J. Ellis a Olgy Sozanské a Jiřího Tošnera. Paní Susan J. Elis, president Energize, Inc. doslova řekla: „*Na dobrovoľníky je často pohlíženo jako na amatéry. Ale uvědomte si, že Noemova Archa byla postavena amatéry, zatímco Titanic byl postaven profesionály.*“ Ti druzí dva, Olga Sozanská a Jiří Tošner z občanského sdružení Hestia, posunují téma dobrovoľníctví systémově dál, docházejí totiž k přesvědčení, že má-li být dobrovoľná pomoc účinná, je potřebné, aby byla efektivně organizována. Obě tato poselství ve stručnosti charakterizují to, co si pod pojmem dobrovoľníctví představujeme a k čemu směřujeme.

Dobrovoľníctví je často nespravedlivě vnímáno jako amatérství. To je ovšem zásadní omyl. Dobrovoľníctví vykonávané ze záliby, ve prospěch jiných lidí, nebo v obecném zájmu, řízené a organizované především nestátními neziskovými organizacemi, a kterému předchází odborné vyškolení dobrovoľníků pro výkon jejich činnosti, má s amatérismem, jehož společnými jmenovateli jsou neschopnost a nezpůsobilost vykonávat určitou činnost, pramálo společného.

To si ostatně uvědomil i kalifornský guvernér Arnold Swarzenegger, dříve než vytvořil sekretariát pro management dobrovoľníků pro zefektivnění jejich využití a koordinaci při přírodních katastrofách. Vedla ho k tomu zkušenost, která potvrdila, že „v krizových stavech nebylo možné efektivně využít všech dobrovoľníků, kteří byli ochotni pomoci, a to z důvodu nedostatečné organizace“.

Dobrovoľnické aktivity v nemocnicích, domovech pro seniory, při práci s dětmi, při mimořádných událostech či při zlepšování životního prostředí vyžadují odborné vedení. Vedení, které dobrovoľníkům zajistí proškolení, psychické a fyzické zázemí, a které zároveň zaručí příjemcům dobrovoľnické pomoci jistotu, že „jejich dobrovoľníci“ byli kvalitně vybráni a připraveni. Amatérismus sem rozhodně nepatří.

Pro dobrovoľnické hnutí byl významný rok 2001. Tento rok vyhlásila Organizace spojených národů rokem dobrovoľníků. V rámci celosvětové kampaně OSN dobrovoľníctví podpořila, upozornila na aktivity dobrovoľníků a přiměla řadu zemí, aby dobrovoľníctví zahrnuly do svého právního řádu.

To ovšem není snadný úkol. Dobrovoľníctví má mnoho podob a forem. Je velice těžké, ne-li nemožné, nastavit zákon tak, aby celou šíři dobrovoľnických aktivit podporoval a zároveň nevytvářel překážky přílišnou regulací. Jedním z hlavních pozitivních přínosů legislativní úpravy dobrovoľníctví však je jeho státní podpora, která dobrovoľníctví uznává jako společensky a fakticky významné, zviditelňuje ho, poskytuje mu respekt a úctu. V neposlední řadě díky zákonu získává dobrovoľník právní status.

Česká republika

V České republice vznikla první zákonná norma upravující dobrovolnictví v roce 2002. Konkrétně se jedná o Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), který vešel v účinnost k 1. lednu 2003.

Cílem tohoto zákona bylo vymezení mantinelů a rámcových podmínek pro dobrovolnickou činnost a posílení tendencí ke zvyšujícím se profesním kompetencím k výkonu dobrovolných aktivit. Smyslem zákona bylo vytvoření co možná nejpříznivějšího prostředí pro fungování dobrovolnictví v České republice. Zákon představuje ucelený, vzájemně provázaný systém podmínek, jejichž splnění umožňuje občanským sdružením, obecně prospěšným společnostem, církvím a náboženským společnostem a jejich právními osobám, dosáhnout na udělení akreditace pro oblast dobrovolnické služby.

Udělování akreditací spadá do působnosti Ministerstva vnitra, respektive OPK. Akreditace je svého druhu „značkou kvality“, garancí, že akreditovaná organizace všem svým partnerům působícím v akreditovaném režimu zajišťuje služby ve standardní kvalitě. Na druhou stranu ale zákon nepůsobí direktivně, protože nechává na těch, kterých se týká, svobodnou volbu, zda proces akreditace podstoupí a zda se budou zákonem řídit nebo ne. Zákon vnesl právní jistotu do dosud právem neupravené oblasti, posiluje postavení všech tří subjektů, které se do dobrovolnictví zapojují. Těmi vzájemně kooperujícím subjekty jsou:

- vysílající organizace
- přijímající organizace
- dobrovolník

Akreditace je udělována na 3 roky nestátním neziskovým organizacím, které zajišťují pro dobrovolníky výběr, přípravu, vyslání, pojištění, smluvní vztahy, bezpečnost apod. Akreditované organizace mají nárok na získání státní dotace na organizování dobrovolnictví. První akreditace byla udělena v červnu 2003. Od roku 2003 do dubna 2008 bylo uděleno 295 akreditací. Některé organizace mají akreditováno více dobrovolnických projektů současně. Organizace, které akreditaci získaly, působí na celém území republiky i v zahraničí.

Na počátku roku 2007 akreditované organizace deklarovaly vyslání přibližně 10 000 aktivních dobrovolníků, kteří se podíleli na veřejně prospěšné činnosti organizací v průběhu celého roku.

Za více než 5 let působení zákona se ukazuje, že akreditační proces s úspěchem absolvují zejména organizace, které mají dlouhodobé zkušenosti s dobrovolnickou činností a které jsou zvyklé při své práci uplatňovat řadu požadavků, které zákon předpokládá. Společné pro tyto organizace je:

- promyšlený systém získávání dobrovolníků
- organizace pravidelné přípravy obsahující jak obecnou, tak odbornou část, zaměřenou do těch oblastí dobrovolnické činnosti, k níž byla organizace zřízena
- uzavírání smluv s dobrovolníky
- snaha zajistit pojištění dobrovolníků

Dotace se akreditovaným organizacím uděluje v souladu s návrhem Dotační komise pro oblast dobrovolnické služby, která je poradním orgánem ředitelky odboru prevence kriminality. Dotace jsou poskytovány zejména na položky důležité pro zajištění bezpečnosti a koordinace průběhu dobrovolnické činnosti, konkrétně jde o:

- pojištění dobrovolníků
- zabezpečení ochranných a pracovních prostředků a pomůcek
- výdaje na technické zajištění osobních údajů dobrovolníků před zneužitím
- výdaje na odměny koordinátorů dobrovolníků (supervizorů, lektorů)

V prvním roce působnosti zákona na podzim roku 2003 bylo podpořeno 8 projektů 7 organizací částkou 751 000,- Kč. V roce 2008 bylo již podpořeno 138 projektů 102 organizací částkou 13 190 000 Kč. V souvislosti s narůstajícím počtem akreditovaných organizací byl v roce 2007 přidělený rozpočet dočerpán a byl zaznamenán velký převis mezi poptávkou a finančními možnostmi Ministerstva vnitra. Problémem je, že pro rok 2008 došlo v souvislosti se snižováním výdajů ze státního rozpočtu i ke snížení částky určené na podporu financování dobrovolnické služby.

Roky čerpání dotace	
2003	751 000 Kč
2004	5 285 000 Kč
2005	9 798 000 Kč
2006	12 801 000 Kč
2007	14 880 000 Kč
2008	13 190 000 Kč

Zahraničí

V zahraničí je pozitivně vnímán fakt, že Česká republika je jedna z mála zemí EU disponující legislativou upravující dobrovolnictví. Mimo ní přijali zvláštní zákon, který upravuje dobrovolnickou službu, také v Belgii, Maďarsku, Itálii, Lotyšsku, Lucembursku, Polsku, Portugalsku, Rumunsku, Španělsku a Makedonii. Chorvatsko a Bosna a Hercegovina tuto úpravu připravují.

Všechny zákony mají podobnou strukturu, liší se v jednotlivostech a v kladení důrazu na některé oblasti související s dobrovolnickou službou. Společný všem zákonům je důraz na oddělení a odlišení dobrovolnické služby od činností vykonávaných v rámci pracovního poměru. Podobná je také úprava náležitostí smluv uzavíraných mezi organizacemi a dobrovolníky. Zákony dále jmenují způsoby, jakými je možno ukončit tento právní vztah a vyjmenovávají práva a povinnosti obou smluvních stran. Některé ze zákonů o dobrovolnické službě výslovně upravují oblasti, ve kterých může být dobrovolnická služba vykonávána (např.: Česká republika, Španělsko, Polsko).

Jedním z prvních „dobrovolnických“ zákonů byl v roce 1991 přijatý Italský zákon o dobrovolnické službě, který upravuje vztahy mezi veřejnými agenturami a dobrovolnickými organizacemi. Zákon se nesoustředí přímo na dobrovolníky jako jednotlivce, ale na základy dobrovolnictví a právní úpravu dobrovolnických činností, na práci dobrovolnických organizací a jejich vztahy s národními a místními vládními orgány.

Španělský zákon byl vydán roku 1996. Na rozdíl od ostatních zákonů upravuje i výslovný závazek propagovat dobrovolnictví a též deklaruje poskytování určitých benefitů dobrovolníkům.

Portugalský zákon z roku 1998 patří k obecnějším právním předpisům v oblasti úpravy dobrovolnické služby. Dobrovolníka nevymezuje s ohledem na věk, navíc ale uvádí principy, na kterých je dobrovolnická služba založena (solidarita, spolupráce, doplňkovost, bezplatnost, harmonizace) a podrobněji se jimi v samostatné části zákona zabývá.

Lucemburský zákon o mládežnické dobrovolné činnosti by přijat roku 1999. Jeho základním cílem je podporovat účast mladých lidí na chodu společnosti pomocí činností, které mohou přispět k jejich vzdělání, anebo mohou být prospěšné pro ostatní občany. Zákon žádá, aby se neziskové organizace akreditovaly na ministerstvu mládeže.

Rumunský zákon z roku 2001 věnuje zvláštní ustanovení dobrovolnické službě mládeže v rámci mezinárodních dobrovolnických programů, zmiňuje se také o způsobech řešení sporů vzniklých z uzavřených smluv o výkonu dobrovolnické služby.

Polský zákon z roku 2003 o veřejné prospěšné činnosti a dobrovolnictví upravuje problematiku dobrovolnictví v části III. nazvané „Dobrovolnictví“. Zabývá se úpravou vztahů mezi dobrovolníky a organizacemi, přičemž pro tyto organizace zavádí pojem „beneficient“. Dobrovolníkům jsou poskytovány určité výhody, např. hrazení cestovních nákladů, poskytování diet ve stejném rozsahu jako zaměstnancům apod., přičemž beneficent může být této povinnosti zproštěn, pokud k tomu dá dobrovolník písemný souhlas. Zákonné vymezení dobrovolnické služby v Polsku je obecně jednodušší a obecnější. Není snaha vymezit vše do nejmenších detailů. Dobrovolník je zde brán jako velmi samostatný partner přijímajících organizací, který musí být dobře informován o svých právech a povinnostech a přistupovat ke své činnosti aktivně.

Maďarský zákon, který vstoupil v platnost v roce 2005, definuje dobrovolníka jako fyzickou osobu starší deseti let a výslovně zmiňuje, že dobrovolníkem může být i osoba s omezenou způsobilostí k právním úkonům. Velice podrobně upravuje otázku dobrovolnické služby osob mladších 18ti let. V problematice sankcí umožňuje, pokud kontrolní orgán zjistí, že organizace nesplňuje požadavky vyplývající ze zákona, po předchozí výzvě k nápravě a jejím neuposlechnutí, pozastavit činnost spočívající v práci s dobrovolníky až na dobu jednoho roku.

Jedna z nejnovějších právních úprav problematiky dobrovolnické služby, která je inspirována již dříve vydanými zákony o dobrovolnické službě, je Makedonský zákon vydaný v minulém roce. Tento zákon se vyznačuje jednoduchostí a dobrou strukturou. Oproti ostatním zákonům obsahuje ustanovení o sankcích, kde za vyjmenovaná porušení ustanovení zákona o dobrovolnické službě umožňuje uložit pokuty. Upravuje také způsob vedení záznamů o dobrovolníkovi a výkonu jeho dobrovolnické služby.

Současnost v České republice

V současné době připravuje odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra novelu zákona o dobrovolnické službě, která bude k projednání vládě ČR předložena do konce prosince letošního roku.

Ministerstvo vnitra si uložilo úkol novelizovat zákon o dobrovolnické službě a prosadilo jej do usnesení vlády ze dne 16. ledna 2008 č. 36 o Plánu legislativních prací vlády na rok 2008. Nabytí účinnosti novely je plánováno k 1. lednu 2010.

Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra v červenci roku 2007 zorganizoval dotazníkové šetření mezi nestátními neziskovými organizacemi v souvislosti s plánovanou novelizací zákona o dobrovolnické službě. Na naše dotazy jsme obdrželi 54 odpovědí jak akreditovaných organizací (tvořila je zhruba polovina), tak subjektů, které organizují dobrovolnickou činnost mimo rámec zákona o dobrovolnické službě. Z doručených odpovědí lze stručně shrnout:

- více než polovina organizací se vyslovila pro začlenění obecné definice dobrovolnictví a jeho přínosu do novely zákona
- 28 organizací se vyjádřilo pro práci dobrovolníků, kteří jsou odborně na úrovni možného zaměstnance
- 33 organizací požaduje umožnit členům vykonávat dobrovolnictví pro svoji organizaci
- 17 organizací je pro zohlednění typu dobrovolnické práce při pojištění (pojištění je problematické u zahraničních dobrovolníků)
- organizace navrhují zvýšit doby platnosti akreditace ze 3 na 5 let
- posledním problémem k řešení je nemožnost vysílání dobrovolníků do přijímajících organizací, jejichž předmětem činnosti je podnikání

Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra již má pracovní návrh novely zákona připraven. V průběhu května nebo června 2008 plánujeme uspořádat veřejné pracovní jednání a diskutovat obsah návrhu s nestátními neziskovými organizacemi, Radou vlády pro nestátní neziskové organizace a s dotčenými správními úřady (ministerstva, kraje, obce). Před jednáním obdrží účastníci text návrhu novely zákona v elektronické podobě.

Ministerstvo vnitra původně plánovalo zpracovat tzv. technickou novelu zákona o dobrovolnické službě, která by se omezila na zjevné administrativní, technické a organizační nedostatky. Mezi ty můžeme řadit odstranění již neexistující povinné vojenské a civilní služby nebo vyjmutí pojištění dobrovolníků z režimu občanského zákoníku a jeho podřazení pod zákoník práce, který umožní kvalitnější ochranu dobrovolníků.

Na základě požadavků nestátních neziskových organizací, jejichž část jsem již zmínila, i na základě našich zkušeností z akreditačního a dotačního procesu, jsme však nakonec zvolili přístup otevřenější, který znamená výrazné zásahy do současné podoby zákona.

Pracovní návrh Ministerstva vnitra obsahuje OBECNÉ vymezení celého spektra dobrovolnictví, jeho uznání státem a nástin základních vazeb. Tato OBECNÁ ČÁST (např. v podobě preambule) by mohla například znít následovně:

„Dobrovolnictví je respektovaná veřejně prospěšná činnost konaná dobrovolníky svobodně a bez nároku na odměnu. Dobrovolník a příjemce veřejně prospěšné činnosti mohou po oboustranné dohodě vzájemně vymezit svá práva, povinnosti a míru ochrany s využitím ustanovení zákona o dobrovolnické službě a v souladu s dobrými mravy tak, aby bylo sníženo riziko újmy zúčastněných osob.“

Po obecné části by měla následovat část SPECIÁLNÍ, která by se týkala nestátních neziskových organizací, dobrovolníků a dalších subjektů v akreditovaném a Ministerstvem vnitra přímo finančně podporovaném režimu. Ve SPECIÁLNÍ části je navrhováno:

1. Zrušit taxativní výčet oblastí výkonu dobrovolnické služby vymezeného v § 2. Cílem je rozšíření oblastí dobrovolnické služby do sfér, které nejsou přímo taxativně v zákoně vymezeny - např. pomoc umírajícím, pomoc osobám při výkonu trestu odnětí svobody, doprovod a asistence obětem trestných činů na policejních služebnách atp.
2. Umožnit zaměstnancům vykonávat dobrovolnictví u přijímající organizace, kde pracují, za podmínky odlišení povinností zaměstnance a dobrovolníka.
3. Umožnit mladým lidem starším 15 let vykonávat dobrovolnictví v zahraničí.
4. Prodloužit délku akreditace na minimálně 4 roky.
5. Jednoznačně stanovit míru odbornosti dobrovolníka tak, aby se nesnižovala kvalita jím poskytovaných činností a byl využit jeho odborný a zkušenostní potenciál, a zároveň aby nebyli dobrovolníci využíváni jako bezplatná náhrada odborných zaměstnanců.
6. Umožnit činnost dobrovolníků v organizacích, které mají právní formu ziskového subjektu, s.r.o. nebo a.s., ale kde je přítomnost dobrovolníků vysoce žádoucí. Klasickým příkladem je přítomnost dobrovolníků v nemocnicích, jejichž právní forma se změnila z příspěvkové organizace kraje či obce na ziskovou právní formu.

Otázkou ke společnému řešení zůstává výkon dobrovolnictví členů organizací, kteří by vykonávali akreditované dobrovolnictví pro svoji organizaci. Ministerstvo vnitra se domnívá, že OBECNÉ vymezení dobrovolnictví může být dostačujícím aktem uznání významu všech dobrovolníků, i dobrovolníků – členů, a že SPECIÁLNÍ ČÁST zákona, akreditované dobrovolnictví, by mělo zůstat oproštěno od dobrovolníků – členů.

Poslední informací, o kterou bych se s vámi ráda podělila, je tzv. nepřímá novela zákona o dobrovolnické službě, která se nyní nachází v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. V souvislosti s vládními návrhy na změnu zákona č. 435 /2004 Sb., o zaměstnanosti a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, dochází k výrazným změnám i v zákoně

o dobrovolnické službě. Jedná se o vložení nové druhé části do zákona o dobrovolnické službě pojmenované „**Dobrovolnická služba v obci**“.

Cílem této úpravy je, aby osoba, která je v hmotné nouzi, aktivně přistupovala k nepříznivé situaci, ve které se nachází, a vykonávala pro obec dobrovolnickou službu. Za to bude odměněna nárokem na vyšší částku příspěvku hmotné nouze. Tyto změny jsou předmětem polemik, s nimiž se zřejmě setkáme i při projednávání novely zákona v Poslanecké sněmovně.

Podklady připravili: Mgr. Radek Jiránek, Ing. Hana Frýdlová, Mgr. Simona Šmídová

Jak jsme začínali...

Píše se rok 1998 a my se učíme pracovat s dobrovolníky v Programu Pět P – v preventivním programu, ve kterém se dospělý dobrovolník věnuje 2-3 hodiny týdně dítěti školního věku. Zvoní telefon a ozývá se mužský hlas: „*Tak mi říkala manželka, že máte někoho, kdo by se věnoval našemu Pepíkovi. Prosím vás, a to je normální, co je to za člověka, který by se chtěl scházet s tím naším klukem, vždyť je to takovej sígr, a ještě k tomu zadarmo? Nejste vy náhodou nějaká sekta, těch se teď vyrojilo...*“.

S pánem jsme se nedohodli, ale podstatnější je, že ani my jsme nebyli tehdy zdaleka přesvědčeni o tom, že dobrovolnictví v České republice, s dědictvím od základů narušených mezilidských vztahů z období totality, má budoucnost.

Přesto jsme se v září 1998 rozhodli věnovat se profesionálně managementu dobrovolnictví v ČR. V rámci akce „30 dní pro neziskový sektor“ jsme 22. února 1999 slavnostně otevřeli v Praze první dobrovolnické centrum v České republice. Na tiskové konferenci jsme se začátečnickým zápalem citovali myšlenky o dobrovolnictví, převzaté nejčastěji ze zahraniční literatury.

Jak to šlo...

V dalších letech, za podpory **Nadace Open Society Fund, Ch. S. Mott Foundation**, ale i díky projektům z fondů Phare a podpoře Holandské ambasády, vznikala další dobrovolnická centra po celé ČR. Postupně se rozvíjely v řadě organizací dobrovolnické programy zaměřené na děti a mládež, na nezaměstnané, na seniory i na zdravotně postižené, na pomoc přírodě i na další služby a činnosti.

Rozvoji dobrovolnictví, kromě tisíců samotných dobrovolníků, pomohl od roku 2003 zákon o dobrovolnické službě a koncem roku 2008 se dobrovolníci objevili po boku profesionálních pracovníků v zákoně o sociálních službách. Dobrovolnictví, podobně jako celá naše společnost, stále ještě nejsou v takovém stavu, aby tyto filantropické aktivity byly něčím běžným a přirozeným. Když jsme začínali s prvními kurzy pro koordinátory dobrovolníků, definovali jsme si čtyři mýty o dobrovolnictví panující ve společnosti:

„Dobrovolnictví není obět“

„Dobrovolnictví není zcela zadarmo“

„Dobrovolnictví není amatérismus“

„Dobrovolníci nejsou levná pracovní síla“

Jaké je to dnes...

Dnes bychom k nim přidali ještě mýtus pátý, a to: „Dobrovolníci zvládnou všechno“. Stále častěji se setkáváme s představami, že když se ve společnosti pojem dobrovolnictví již trochu rozšířil, tak potom by mohli dobrovolníci zvládnout všechno, co je třeba. Například se jednalo o záměr, aby dobrovolníci dělali vedoucí party bezdomovců, kteří by si třeba vykládáním vagonů mohli vydělat nějakou korunu. Při bližším doptávání na dosavadní zkušenosti s touto funkcí vyšlo najevo, že vzhledem k nízké motivaci většiny bezdomovců k práci by takový dobrovolník musel být spíše drábem než vedoucím týmu. Možná by pro někoho byla rozhodující právě tato motivace.

Nejsou to ale jen neziskové organizace, v poslední době je to i stát, který v současné době připravil novelu zákona o zaměstnanosti, kde kromě jiného navrhl institut „veřejné služby obcí“. Tento samotný záměr by byl v pořádku, realizuje se i v jiných zemích Evropy, například u našich Slovenských sousedů. Nešťastné je ale začlenění této služby do zákona o dobrovolnické službě. V §3 uvedeného zákona se říká, že: „**Dobrovolníkem může být fyzická osoba, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.**“

Srovnejte, prosím, tento text s nově navrhovanými pravomocemi obcí, které by měly veřejnou službu obci provozovat. V návrhu novely zákona o dobrovolnické službě se kromě jiného praví: „Obecní úřad uděluje pracovníkům při zabezpečování veřejné služby v obci závazné pokyny a podává bez zbytečného odkladu informace o zabezpečování veřejné služby příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi.“ Zjednodušeně řečeno – chceš dosáhnout na dávky, tak dělej, co ti přikážeme. Tiskovou zprávu k této novele jste dostali u prezence.

Co můžeme dělat dál...

Před několika týdny mi poslal kolega Slávek Vurst z ADRY podnět, zda by nestálo za zamyšlení připravit něco jako **Kodex dobrovolnictví**. Myslím, že nastala právě ta vhodná chvíle, abychom, zde na Kroměřížské konferenci, o něčem podobném hovořili. Pokud byste jako účastníci konference potvrdili zájem o vznik takového Kodexu, navrhl bychom pracovní skupinu, která by připravila základní znění kodexu, včetně pravidel, jak se k němu přihlásit, ale také jak nastavit podmínky pro jeho dodržování. Návrh by pracovní skupina rozeslala k diskuzi všem organizacím zabývajících se dobrovolnictvím.

Kdyby takový kodex vznikl a přihlásily se k němu větší a známější dobrovolnická centra a programy s dobrým kreditem, mohlo by se například jednat, aby se doporučující součástí udělení akreditace stalo ztotožnění se s tímto kodexem. Takto by stávající i vznikající centra a programy prohlásily, nejen „CO“ chtějí dělat, ale také „JAK“ to chtějí dělat. Přistoupení ke kodexu a jeho přijetí by mělo za cíl nárůst prestiže dobrovolnictví. Kodex by nemohl být chápán jako omezující dokument, právě naopak bychom prohlašovali, že jsou nám cenné principy, které nechceme pošlapat.

Co dobrovolnictví také přináší...

Začal jsem nepovedeným rozhovorem s otcem dítěte, dovolte mi na závěr úryvek z výpovědi dobrovolnice, který svědčí o přínosu této činnosti pro samotné dobrovolníky. Tato žena, která má za sebou špatnou osobní zkušenost, říká: „Obyvatelé domova mi neskutečně pomohli a snad i já jim. Náplň prožitého času spočívá ve vycházkách, předčítání knih, hraní karet, ručních pracích, aranžování květin, hovorech o všem možném, posezení u kávy, návštěvách muzea, výstav, zpívání a dalších činnostech. Můj obdiv mají všichni a jsem jim moc vděčná za to, že jsem jimi byla přijata. V domově seniorů se mi vrátila životní energie a chuť ještě něco, byť malého, dokázat. Pořídila jsem si harmoniku, na kterou se budu učit, a housle, na které jsem kdysi hrávala. V domově probíhá muzikoterapie, tak věřím, že i já budu moci přispět k jejímu zpestření. Dobrovolná činnost se tak stala pevnou, pozitivní součástí mého života“.

Dobrovolnictví ADRA v zahraničí

Vítězslav Vurst, B.Th., ADRA

Můj příspěvek bude vycházet z patnáctileté zkušenosti s organizováním dobrovolnické a jiné pomoci v zahraničí, která nás ještě pořád neudělala moudrě. Z té minulé, ale i z nových zkušeností se pořád učíme. Obávám se, že tento proces bude i nadále pokračovat. Do kterých zemí, oblastí a při jakých příležitostech vysílala ADRA dobrovolníky do zahraničí? Uvedu příklady. Z nich vyplývá, že zkušenosti ADRA vychází z pomoci a z dobrovolnictví spíše na východ a na jih od našich hranic a z oblastí konfliktů a mimořádných událostí.

- **Země a oblasti balkánského konfliktu** - Sarajevo (modelování a malování po válce), Černá Hora (projekty pro děti a ostatní obyvatele uprchlického tábora), Kosovo (stavba školy a další projekty), Bosna (stavba domků pro sociálně slabé rodiny) atd.
- **Maďarsko** - pomoc po záplavách
- **Ukrajina** – pomoc po záplavách, projekty pro dětský domov Vilšany (pravidelné prázdninové projekty), různé jiné každoroční prázdninové projekty zaměřené většinou na děti a pomoc školám. Na letošní prázdniny plánujeme měsíční projekt pro děti v městském sirotčinci v Mukačevu.
- **Srbsko a Rumunsko** – pomoc po záplavách
- **Rusko** – projekty v Beslanu (prázdninové projekty s dětmi) a výukový tábor v Saratovu
- **Banát** - projekty pro děti české menšiny
- **Srí Lanka** - zdravotníci dobrovolníci po tsunami
- **Turecko** - projekty s dětmi v nouzovém táboře po zemětřesení
- Atd...

Co jsme se v těchto projektech naučili? Máme celou řadu pozitivních zkušeností, které bezpochyby máte také všichni ostatní.

Dobrovolnictví je přínosem v prvé řadě pro dobrovolníky z ČR. Přinese jim poznání nové kultury, pomáhá bourat bariéry mezi národnostmi, pomáhá k širšímu rozhledu atd. Můžeme to nazvat jakýmsi obecným přínosem. Pak je tu ale i přínos druhý – osobní. Dobrovolník v zemích konfliktů nebo v oblastech s nižší životní úrovní často získá nový pohled na životní priority, vrací se vděčnější a mnohdy i zralejší.

Dobrovolnictví je také přínosem pro zemi a její obyvatele, ve které náš dobrovolník pomáhá. Také pro ně má jeho přítomnost určitý společenský přínos. Setkávají se v něm s jinou kulturou a on jim zanechává ve své práci a svém působení určitou, často nemalou vyčíslitelnou hodnotu. Pro lidi v konfliktech a po mimořádných událostech nese ale i sdělení, že nezůstali sami. Přijímají v něm sdělení, že někomu stojí za to, aby pro ně něco i v jejich situaci udělal.

Ze zkušenosti, kterou jsme za roky získali, však konstatujeme, že každý dobrovolnický projekt nemusí být automaticky přínosem. Některé mohou být od samého začátku odsouzeny k tomu, aby byly označeny jako špatné, a co víc, jako ty, které ublíží, nebo nadělají škody. Uvedu několik příkladů:

- **Vyslání nepřipravených dobrovolníků** (nepřipraveni na jinou kulturu, jiné podmínky atd...).
- **Špatně chápané dobrovolnictví ze strany příjemce** (Zažili jsme, že v některých oblastech je dobrovolník přijímán jako ten, kdo má konat práci, kterou normálně musí konat místní lidé. Dobrovolníky přijímají jako ty, kteří pouze chtějí něco nového zažít, a tak jim to chtějí umožnit.).
- **Úzce pojaté dobrovolnictví ze strany českého organizátora** (Umožnění pouze prázdninové aktivity v zahraničí bez sledování zapojení místních lidí. Práce pro někoho bez něho).
- **Neschopnost nebo neochota přizpůsobit se místním kulturním, náboženským nebo společenským zásadám nebo zvykům.**
- Atd...

Téměř pravidelně se nám hlásí zájemci o dobrovolnickou aktivitu v zahraničí. Jednou z prvních otázek, které jim klademe, je otázka po motivaci. Proč chtějí vyjet? Co si od toho slibují? V následujících řádcích uvedu některé příklady těch, na které bychom si měli dát pozor a v rozhodování o jejich vyslání být zvláště opatrní.

- Ti, kteří chtějí uniknout před nějakým problémem (manželská krize, pracovní problémy, osobní nevyzrálост apod.). Únikem od problému se problém nikdy nevyřeší, pouze oddálí.
- Ti, kteří jsou „puzení“ k dobrým skutkům (potřeba dokázat něco, udělat dobrý skutek atd. není dobrou motivací). Takoví lidé mají sklon konat dobré skutky bez rozumového zvážení a jejich pomoc se snadno může stát kontraproduktivní).
- Ti, kteří trpí syndromem „spasitele“. Oni nyní mohou udělat něco, co lidi v té či oné zemi může zachránit, pozvednout atd. Jsou většinou těžko koordinovatelní a jejich „pomoc“ většinou není žádnou pomocí.
- Ti, kteří chtějí prožít něco hrdinského.
- Atd...

A nakonec symbolických **pět „P“** pro plánování dobrovolnických aktivit v zahraničí (jsem přesvědčen, že nejen v zahraničí), má-li být tato činnost smysluplná a pomáhající (neškodící).

- **Pochopit.** Nejdříve je třeba chtít pochopit prostředí, kulturu, náboženství a mentalitu lidí, mezi kterými chceme dobrovolnickou aktivitu konat. Bez snahy o toto pochopení můžeme snadno dojít k mylným závěrům a k nevhodně nastaveným programům.

- **Přijmout.** Jedná se o přijetí této mentality, chování, kultury, náboženství atd. jako toho, co je pro ně normální, jakkoliv se nám některé věci mohou zdát divné. Neznamená to ale přijetí jejich požadavků a představ.
- **Přizpůsobit se (podřít se).** Ne oni nám, ale my jim. Jde o jakési „naladění“ svého myšlení na jejich myšlení.
- Teprve potom můžeme začít plánovat svůj program. Někdy plánovat společně s nimi, jako by v „jejich kůži“, ale se svým rozumem.
- A až na samotném konci je teprve pomáhání – pomoc – aktivita. Jak často (i nám se to mnohokrát stalo) jsou nejdříve vytvořeny plány a začne se něco konat a teprve potom, až není výsledek, takový jaký byl očekáván, dochází k hledání příčin. Pomáhání je třeba i tak rozumět spíše ve smyslu zplnomocňování a spolupráce.

Ani v zahraničí nemůže být dobrovolnictví amatérismem.

Role dobrovolnických center v ČR

Téma mého příspěvku je role dobrovolnických center v ČR. Jedná se o velmi širokou oblast, o které by se dalo diskutovat během celé této konference. Bude se tedy jednat o předání vlastní zkušenosti, informací, které jsem získal při pozorování nastavení ostatních dobrovolnických center. Rád bych porovnal pojetí role dobrovolnického centra ADRA s pojetím role dobrovolnických center v Moravskoslezském kraji.

V roce 2004 jsem byl u zrodu prvního dobrovolnického centra ADRA. Dnes ADRA provozuje šest dobrovolnických center a plánuje vznik dalších. Každý rok se do dlouhodobých dobrovolnických programů zapojí několik stovek dobrovolníků a jejich počet neustále roste. Uvedu jeden příklad za všechny. Dobrovolnické centrum ADRA ve Frýdku – Místku v minulém roce vytvářelo zázemí pro 369 dobrovolníků v dlouhodobé dobrovolnické službě.

ADRA provozuje dobrovolnická centra manažerského typu s komplexní a dlouhodobou péčí o dobrovolníka. Dobrovolníci jsou vždy vysíláni do přijímající – jiné – organizace. **Dobrovolnické centrum garantuje nábor, výcvik, výběr, supervizi a smluvní ošetření včetně pojištění dobrovolníka.** Trvale diskutuje s přijímajícími organizacemi o podmínkách pro výkon dobrovolnické služby. Někdy zjednodušeně říkám, že dobrovolnické centrum funguje jako odbory pro dobrovolníky.

Tento model dobrovolnického centra má své výhody, ale i úskalí. Mezi výhody patří početní růst a stabilita dobrovolnických programů a jednotný standard péče o dobrovolníka. Dobrovolnický program se může realizovat i v sociálních a zdravotnických zařízeních, které nemají dostatečné finanční a lidské zdroje. Jako úskalí vnímám, že dobrovolnické centrum přebírá přílišnou zodpovědnost za přijímající organizace, a to může v konečném důsledku rozvoj dobrovolnictví paralyzovat. Poměrně obtížné se tento model dobrovolnického centra financuje.

V České republice existuje několik dobrých dobrovolnických center manažerského typu, která úspěšně přenášejí odpovědnost za dobrovolnický program na přijímající organizace. Zaměřují se často na vzdělávání, pořádání různých konferencí a tvorbu nových metodických materiálů. Výsledkem tohoto pojetí může být postupný odklon od vlastní práce s dobrovolníky pouze ke vzdělávání a metodice.

V Moravskoslezském kraji existuje asi deset dobrovolnických center. Ne všechny mají akreditované dobrovolnické programy, ale jedná se o organizace, které se hlásí k systematické práci s dobrovolníky. Činnost a podoba těchto center je velmi rozdílná. Pokusím se je rozdělit do tří základních skupin.

Za prvé se jedná o dobrovolnická centra, která zajišťují dobrovolníky pro vlastní organizaci. Jedná se o velké organizace, které provozují vlastní sociální nebo zdravotnické zařízení. Tato centra většinou neusilují být vysílajícími organizacemi pro další zařízení – přijímající organizace.

Za druhé se jedná o organizace, které provozují například nízkoprahové centrum a dobrovolnictví je doplněk jejich aktivit. Realizují často program **Pět P**. Tato centra primárně neusilují o rozvoj dobrovolnictví v dalších zařízeních.

Do třetí skupiny patří všechny organizace, které aktivně vyhledávají a připravují dobrovolníky pro jiné – přijímající – organizace. Jedná se o hlavní činnost těchto dobrovolnických center. Je třeba dodat, že způsob realizace dobrovolnických programů v těchto centrech je velmi rozdílná.

Jaký je souhrn všeho, co tady zaznělo?

Existuje velká pestrost v pojetí dobrovolnických center. Je to dáno řadou skutečností. Jestli dobrovolnické centrum vzniklo na zelené louce a nebo jako součást nějakého stávajícího programu. Zda organizace má potřebu získávat dobrovolníky pro vlastní zařízení a nebo ne. Z jakých zdrojů dobrovolnické centrum získává finance apod. Každá z forem dobrovolnického centra má své výhody i nevýhody. Nelze vytvořit jediný prototyp dobrovolnického centra. Je dobré zachovat rozmanitost a ponechat prostor, kde se mohou dobrovolnická centra vzájemně ovlivňovat a doplňovat. Na druhou stranu si uvědomuji určitá úskalí s tím spojená. Jedná se o určitou nepřehlednost v definici. Nevýhodou je, že když se někde mluví o dobrovolnickém centru, nevím přesně, co si mám pod tím představit. Jako ilustraci bych uvedl zkušenost z Ostravy. V dubnu jsme tam organizovali setkání organizací zabývajících se dobrovolnictvím na území Ostravy. Můj dojem ze setkání byl, že i když jsme všichni mluvili o tom samém, každý jsme říkali něco jiného. Vycházelo to z rozdílného pojetí dobrovolnického centra v jednotlivých organizacích.

Na závěr svého příspěvku bych rád dodal ještě něco důležitého.

Je velmi přínosné, že se pořádají konference o dobrovolnictví, existují různé vzdělávací semináře, vydávají se metodiky. V regionech se organizují kulaté stoly apod. Nemělo by to ale nahradit vlastní práci s dobrovolníky. Dobrovolnické centrum, tak jak ho vnímám já, by mělo usilovat o stálý růst počtu dobrovolníků v místě, kde působí. Na základě svých zkušeností vidím, že je velký potenciál dobrovolníků i zájem o jejich služby. To, co rozvoji často brání, jsou nedostatečné kapacity managementu dobrovolnictví, které by tyto dva světy propojily. Já věřím tomu, že pozitivní zkušenost s dobrovolnictvím může být tou nejlepší reklamou pro jeho rozvoj.

Dobrovolnický program v nemocnicích má za sebou letos devět let svého systematického rozvoje. Od počátku byla přítomná velká otázka, zda systém českého zdravotnictví je schopen přijmout dobrovolníky - laiky do tak specifického a pevně řízeného organismu, jakým je nemocnice. Osvědčil se systém malých postupných kroků, které byly založeny na otevřeném dialogu se zdravotnickým personálem a více na společném hledání toho, co je možné, než na primárním zakazování toho, co tady v této podobě ještě nebylo vyzkoušené. Hlavně díky toleranci vedení několika prvních nemocnic a klinik bylo možné pilotně vyzkoušet „český model“ dobrovolnického programu v nemocnicích, který jsme až po několika letech „konfrontovali“ se způsoby řízení dlouhodobě probíhajících dobrovolnických programů v nemocnicích v zahraničí.

Úspěšný vývoj dobrovolnického programu ve zdravotnických zařízeních v ČR měl a má několik důležitých fází a aspektů platných i dnes:

1. Příprava a základní mapování možností a základních mantinelů programu začínala „uvnitř nemocnice“ a podílel se na ní zdravotnický personál.
2. Nositeli, realizátory a propagátory programu byly nestátní neziskové organizace, které byly schopné pružněji reagovat na zájem dobrovolníků z řad veřejnosti a zvládat základní potřeby v jejich koordinaci.
3. Pro úspěšnou stabilizaci programu v nemocnici a jeho další rozvoj se ukázala nejpodstatnější schopnost dobrého řízení a otevřená komunikace mezi všemi zúčastněnými stranami. Klíčovou roli v tomto procesu má koordinátor dobrovolníků.

Po devíti letech fungování programu v různě velkých a různě specializovaných nemocnicích lze říci, že dobrovolníci jsou pacienti i personálem ceněni hlavně pro svou schopnost přinést do nemocnice dobrou náladu, radost, tvořivé aktivity a zájem o pacienta jako člověka. Dobrovolník se nemusí starat o nemoc jako odborný personál, není limitován emocemi jako rodinný příslušník, může se cele orientovat a podporovat to, co je zdravé a co nemocný člověk potřebuje pro svůj návrat do života. Tím dobrovolníci zanechávají v nemocnicích trvalou stopu jak v podobě spokojenějších a lépe spolupracujících pacientů, tak i v odlehčené atmosféře nemocnice, ze které následně může čerpat i přetížený zdravotnický personál. Dobrovolníci si z nemocnic do svého vlastního života odnášejí nové zkušenosti, nový pohled na život, nemoc i smrt, jsou zodpovědnější sami k sobě i k druhým. Mění se pozitivně i jejich pohled a postoj ke zdravotníkům, což je základním předpokladem pro lepší dialog a vyváženější spolupráci veřejnosti a zdravotníků tak, jak po tom volá i reforma českého zdravotnictví. **„Dobrovolník v nemocnici potřebuje rozvinout zdravého člověka v sobě, aby mohl podpořit druhého člověka v nemoci“**

Mladí lidé v České republice

Z výzkumů zaměřených na život a problémy mladých lidí v České republice, které byly provedeny v posledních několika letech¹, vyplývá, že mladí lidé neprojevují zájem o svou komunitu a obecně prospěšnou činnost na místní úrovni, nezapojují se do „občanského života“, života své komunity. Spíše naopak - preferují individualistický přístup k životu, upřednostňují vzdělání a ekonomicky orientované aktivity před aktivitami zaměřenými sociálně, na pomoc druhým a na participaci. Výsledkem toho je všeobecně nízká úroveň občanských hodnot mezi mladými lidmi a jejich nedostatečné vnímání sama sebe jako součásti širšího společenství².

Mladí lidé také nemají dostatečné znalosti o pojmu dobrovolnictví obecně; jsou většinou pasivní a nevytvářejí vlastní iniciativy. K tomu, aby zlepšili nebo získali potřebné dovednosti, nabyli sebevědomí a podíleli se na životě své komunity, potřebují mladí v ČR další vzdělávání a jiný přístup, než je běžný ve školách.

Na tyto problémy se snaží reagovat program Make a Connection – Připoj se, který v ČR od roku 2002 realizuje Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS) za podpory a v partnerství s firmou NOKIA.

Co je to Make a Connection – Připoj se?

Make a Connection – Připoj se je součástí celosvětové iniciativy zaměřené na podporu a rozvoj mladých lidí, kterou společně zaštiťují americká nadace International Youth Foundation (IYF) a společnost NOKIA. Tato iniciativa od svého vzniku v roce 2000 přímo ovlivnila životy statisíců mladých lidí po celém světě. V každé zemi je přitom „ušíťá na míru“ místním podmínkám a potřebám, nicméně jejím společným ústředním cílem je rozvíjet a podporovat v mladých lidech dovednosti potřebné pro jejich život (tzv. life skills³), aby se z nich stali schopní, citliví a odpovědní jedinci.

V České republice je Make a Connection – Připoj se realizován od roku 2002 jako společný

- 1 Mladí lidé v ČR, MŠMT, 2003; Aktuální problémy mladé generace, NIDM, 2006; předchozí výzkumy NROS Z výzkumu Aktuální problémy mladé generace (NIDM, 2006) vyplývá, že 75% dotázaných mladých lidí nikdy neudělalo nic pro svou komunitu ve svém volném čase; 17% uvedlo, že pro komunitu něco dělá méně než 1 měsíčně
- 2 Z výzkumu Aktuální problémy mladé generace (NIDM, 2006) například vyplývá že 75% dotázaných mladých lidí nikdy neudělalo nic pro svou komunitu ve svém volném čase; 17% uvedlo, že pro komunitu něco dělá méně než 1 měsíčně
- 3 Pojem „Life skills“, neboli dovednosti pro život, je pro program Make a Connection – Připoj se ústřední. Jde o soubor dovedností a vědomostí, které každý člověk potřebuje, aby zvládl běžné i problematické situace v každodenním životě – ve škole, komunitě, zaměstnání apod. Mezi základní dovednosti pro život, na které se zaměřuje program Make a Connection – Připoj se, patří: komunikační dovednosti, zvládání konfliktů, schopnost pomoci a přispět širší komunitě, práce v týmu, kreativní myšlení, kritické myšlení, schopnost činit rozhodnutí, schopnost empatie, zvládání emocí, respekt k sobě a ostatním, odpovědnost a sebevědomí.

program NROS a NOKIA a je zaměřen na podporu vzdělávání a dobrovolnictví mladých lidí (ve věku 16-26 let), na rozvoj jejich vztahu ke komunitě, v níž žijí. Program funguje na bázi poskytování malých grantů neformálním týmům mladých lidí na jejich vlastní projektové iniciativy. Projekty mladých lidí přitom nejsou nijak tematicky omezeny – jejich zaměření může být (a je) velmi různé. Jedinou podmínkou je, že musí nějak pomáhat či pozitivně působit „ven“ - na okolí, komunitu, v níž mladí lidé žijí.

Týmy žádající o podporu v rámci **Make a Connection – Připoj se** musí být minimálně 5-členné a musí splňovat podmínku věkové hranice (16-26 let). Na svůj projekt pak mohou získat až 50.000 Kč, přičemž finance slouží pouze na materiální a jiné náklady spojené s projektem, nikoliv na osobní odměny pro samotné realizátory. Mladí lidé na svých projektech pracují jako dobrovolníci.

Kromě finanční podpory na své projekty, získávají mladí lidé i možnost zúčastnit se speciálních vzdělávacích seminářů zaměřených na rozvoj důležitých dovedností pro život a úspěšnou realizaci jejich projektů. Mezi témata těchto školení, která jsou vedena neformálním a zážitkovým způsobem, patří např. komunikace a práce s médii, práce v týmu a řešení konfliktů, řízení projektů a projektový cyklus, fundraising apod. **Účastníci školení jsou navíc vedeni k tomu, aby se získané znalosti a informace „naučili učit“ ostatní, tj. byli schopni je předat ostatním ve svém týmu a dalším vrstevníkům.**

Program má také svůj jasný časový harmonogram⁴ – vždy v lednu je vyhlášeno výběrové řízení na projekty mladých lidí. Mladé týmy mají možnost své projekty podat vždy do konce března daného roku. Během dubna a května probíhá hodnocení předložených žádostí. Vítězné projekty jsou vyhlášeny v červnu, kdy také začíná jejich realizace, která může trvat do konce kalendářního roku. V létě a na podzim probíhají v regionech již zmíněné speciální semináře.

Od roku 2008 se program **Make a Connection – Připoj se** rozšířil do celé České republiky, takže šanci „připojit se“ se svými nápady mají všichni mladí lidé, bez ohledu na kraj, v němž žijí a kde svůj projekt chtějí realizovat. Zároveň se také rozšířila síť partnerských neziskových organizací, s jejíž pomocí je program administrován. Tito „regionální partneři“, většinou regionální dobrovolnická centra, se podílí na zajištění dílčích aktivit programu na místní úrovni a společně s NROS se zasazují o podporu dobrovolnictví mladých lidí v ČR. Přehled partnerských organizací viz. tabulka níže.

Kraj	Regionální partner
Ústecký, Karlovarský	Dobrovolnické centrum, o.s. Ústí nad Labem
Jihočeský, Plzeňský	o.s. Totem - RDC
Hlavní město Praha, Středočeský	Hestia, o.s.
Liberecký, Královéhradecký, Pardubický	Občanské sdružení Altus
Vysočina, Jihomoravský	Ratolest Brno, občanské sdružení
Olomoucký, Zlínský	o.s. Spektrum preventivních programů pro děti a mládež
Moravskoslezský	Vita – občanské sdružení

Výsledky programu

Program Make a Connection – Připoj se má v ČR za sebou již 6-tiletou historii. Za tu dobu bylo z programu podpořeno 400 projektů, na jejichž úspěšné realizaci se podílelo přes 3300 mladých dobrovolníků. Tyto projekty přitom pozitivně ovlivnily nebo pomohly více než 180 000 lidí, členů místních komunit. Přesné údaje o výsledcích programu viz tabulka níže.

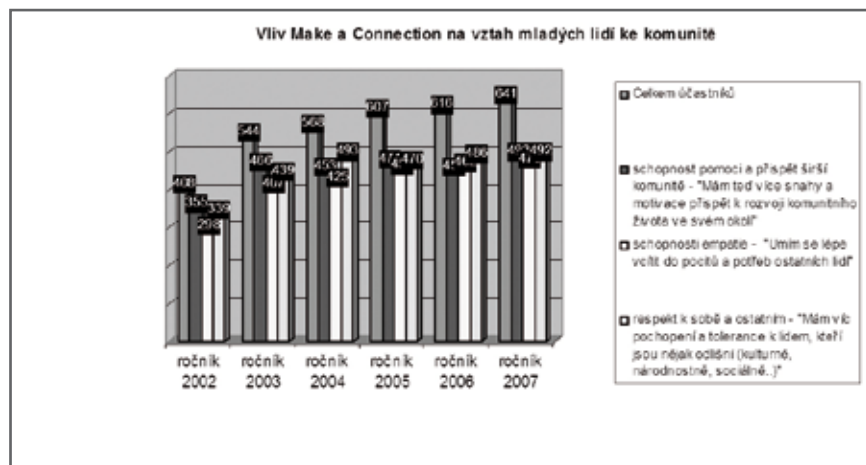
Ročník	1. 2002	2. 2003	3. 2004	4. 2005	5. 2006	6. 2007	Celkem
Počet projektů přihlášených do výběrového řízení	126	156	204	122	149	156	913
Počet podpořených projektů	53	73	75	79	73	74	427
Z toho počet týmů hlásících se do programu podruhé	-	16	21	24	13	12	86
Počet úspěšně zrealizovaných projektů	51	68	71	74	73	70	407
Počet mladých přímo se podílejících na realizaci	408	544	568	607	616	641	3384
Počet lidí ovlivněných projekty	18 100	30 200	27 930	37 450	34 094	32 381	180 155
Počet mladých lidí, kteří prošli školením	88	104	111	109	128	118	658

V rámci programu také probíhají pravidelná hodnocení a šetření zaměřená jak na efektivitu modelu programu jako takového, tak samozřejmě na to, zda a jak program pomáhá mla-

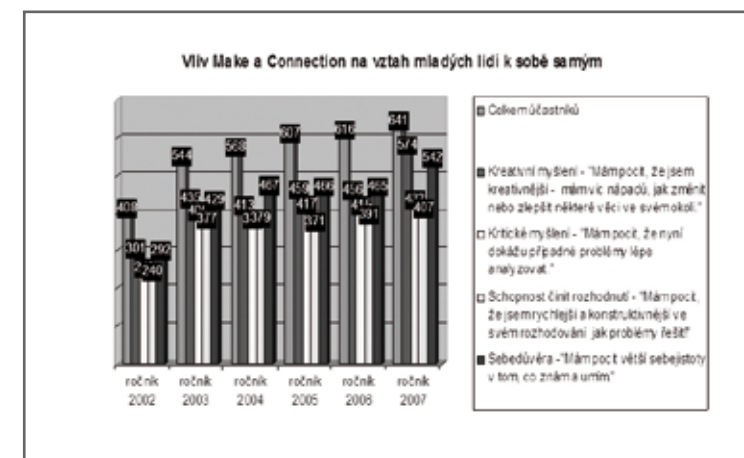
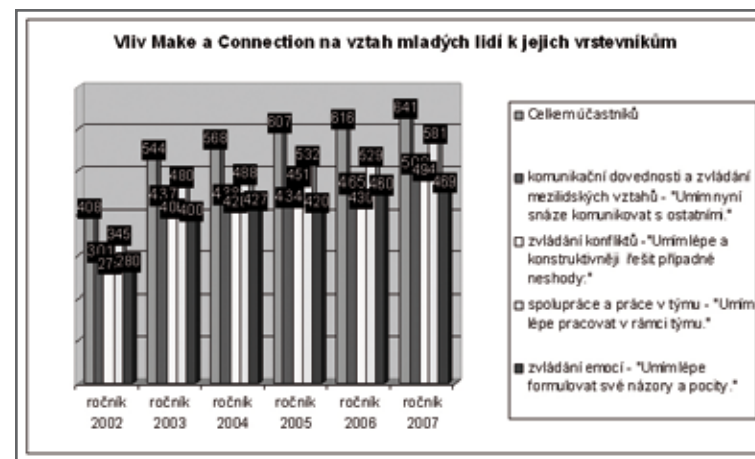
⁴ Výjimkou je rok 2008 (7.ročník programu), kdy je celý harmonogram opožděn o 4 měsíce a začíná tedy až v dubnu.

dým lidem (s ohledem na rozvoj životních dovedností). Stěžejní výzkum v tomto ohledu realizovala v roce 2004 americká Brandeis University, která program podrobila hned několika úrovním a metodám hodnocení. Z jejího šetření mj. vyplývá, že program jasně reaguje na potřeby mladých lidí v České republice, že program má u mladých lidí největší vliv na rozvoj schopnosti spolupracovat v týmu a schopnost pomoci a přispět komunitě, a že mladí lidé, kteří programem prošli, mají výrazně vyšší úroveň občanské angažovanosti, totiž schopnosti a vůle zapojit se do veřejného života, než průměrná populace mladých lidí v ČR.

Závěry studie Brandeis University potvrzují také výsledky analýzy závěrečných zpráv a dotazníkových šetření, kterou pravidelně provádí NROS. Z ní vyplývá, že realizace vlastních projektů byla pro mladé lidi velkou příležitostí a možností získat nové zkušenosti a dovednosti. Valná většina mladých realizátorů mimo jiné uvedla, že se díky účasti v programu naučila respektovat ostatní ve svém okolí, spolupracovat s ostatními a vytvořit tým a získala větší sebevědomí. Konkrétní dopad programu **Make a Connection - Připoj se** na pozitivní rozvoj mladých lidí a jejich dovedností ukazují následující grafy⁵. Grafy znázorňují to, jak mladí lidé hodnotili vliv své účasti v **Make a Connection - Připoj se** na svůj vztah ke komunitě v níž žijí, ke svým vrstevníkům a k sobě samým. První sloupec vždy představuje celkový počet účastníků v daném ročníku, ostatní sloupce představují počet respondentů z celkového počtu, kteří vliv programu hodnotili pozitivně.

V neposlední řadě se program **Make a Connection - Připoj se** v ČR pochlubit také tím, že má skupinu aktivních absolventů. Ti v roce 2004 založili neformální klub s názvem **Alumník**, jehož posláním je podpora programu Make a Connection - Připoj se a pomoc „nováčkům“ v programu. Klub má k dnešnímu dni 30 členů a za sebou realizaci několika

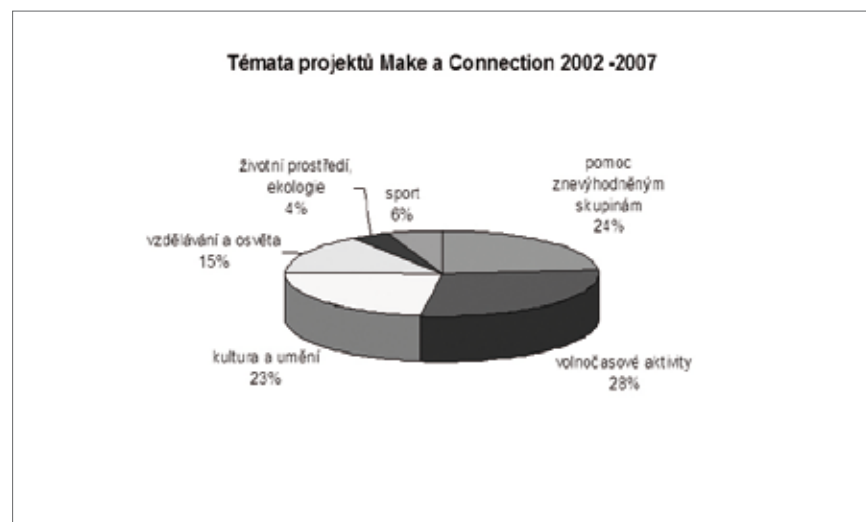

⁵ Numerické údaje jsou založeny na průzkumu mezi mladými lidmi, který je prováděn poté, co program absolvovali.

úspěšných projektů, na které získal vlastní finanční prostředky z jiných finančních zdrojů než je Make a Connection - Připoj se. Projekty byly vesměs zaměřené na vzdělávání mladých dobrovolníků.

Projekty mladých lidí aneb Make a Connection – Připoj se v praxi

Projekty podpořené v rámci programu mohou být zaměřeny různě. Nejčastější tematické oblasti jsou sociální iniciativy (projekty pro znevýhodněné skupiny, národnostní menšiny atd.), volnočasové aktivity pro děti a mládež (workshopy, semináře, pobytové akce atd.), kulturní akce pro místní komunitu (amatérské divadlo, koncerty, filmové kluby atd.), ekologické aktivity (úklid okolí, záchrana ohrožených zvířat atd.). Z programu byly ale podpořeny i takové projekty jako je výstavba skate-parku, tvorba graffiti na legálních plochách nebo klub deskových her. (Více o tématech projektů viz graf níže.)

A abychom se dostali od statistik a teorie k opravdovému „životu“ a ke konkrétním projektům, následují příklady toho, jak Make a Connection – Připoj se funguje v praxi a jak ho svými slovy komentují přímo jeho mladí účastníci.

Řeky bez bariér,

Pardubický kraj, rok realizace: 2003 a 2004; granty celkem: 55 679 Kč

Sjíždět řeku na raftech nebo kanoi je pro většinu lidí běžnou letní zábavou. Mladí dobrovolníci z Pardubicka se rozhodli, že by radosti vodáckého života měli okusit i jejich přátelé, kteří jsou upoutaní na invalidní vozík. V létě proto uspořádali pro skupinu 10 vozíčkářů dva výlety – nejprve na Sečskou přehradu a poté na řeku Vltavu. Fotografie, které během cest pořídili, pak navíc prezentovali široké veřejnosti prostřednictvím výstavy alternativní kultury. Projekt vzbudil velký zájem a nadšení jak mezi vozíčkáři tak dobrovolníky a v roce 2004 bylo podpořeno i jeho pokračování. Svým tématem navíc inspiroval i projekty v dalších regionech.

„Nejužitečnější byl pro mne poznatek, že i to, co se tváří jako nepřekonatelné, lze – s partou dobrých lidí – překonat“ (Tereza, 24 let)

Veselé kejkle na prázdninový způsob, Jihomoravský kraj,

rok realizace: 2003 a 2004, granty celkem: 45 050 Kč

„Jako středověcí kejklíři, od vesnice k vesnici“ – tak putovala skupina 17 studentů – dobrovolníků obcemi v jihomoravském kraji. Místním obyvatelům hráli pouliční divadlo, muzicírovali nebo předváděli kejklířské kousky jako žonglování, plivání ohně nebo chůze na chůdách. Cílem projektu bylo místní lidi pobavit a přinést něco nového do jejich každodenního života. V rámci projektu proběhlo 5 představení a workshopů, které navštívilo na 600 lidí. Projekt měl velký ohlas a v následujícím roce bylo podpořeno i jeho pokračování – Veselá bárka na prázdninový způsob - kdy mladí umělci cestovali lodmo.

„Líp teď dokážu komunikovat a vycházet s lidmi v obtížných situacích, rychleji se dokážu rozhodovat. Bavit lidi je pro mě rozhodně lepší a zábavnější než někde nečinně vysedávat – obzvláště, když z toho mají nepředstíranou radost“ (Lucie, 19 let)

Fantasy klub Krnov, Moravskoslezský kraj;

rok realizace: 2005 a 2006; granty celkem: 42 200 Kč

Zájem o literaturu, film a vůbec kulturu ve stylu fantasy byl ústřední pro klub, který založila skupina většinou středoškolských studentů z Krnova. Klub je volně přístupný všem dětem a mladým lidem z Krnova a okolí, kteří mají chuť trávit svůj volný čas jinak, než obvykle. Kromě pravidelných klubových schůzek, při nichž si návštěvníci mohli vyzkoušet třeba šerm nebo lukostřelbu, vyrobit si vlastní kostým, zahrát společně deskové hry nebo si vypůjčit knížku, proběhlo v rámci projektů také několik výletů a představení pro veřejnost. Nadšení a práce iniciátorů klubu i zájem ze strany místní mládeže nepolevily, a projekt byl podpořen i v roce 2006.

„Byl to skvělý pocit, přijít a vidět tolik děcek, které zajímá fantasy a které chtějí trávit svůj čas jiným způsobem, než na jaký jsou zvyklé“ (Hanka, 19 let)

Nejen lidé pomáhají, Hlavní město Praha; rok realizace: 2004 a 2005; granty celkem: 53 200 Kč

„Teď si všichni pohladíme pejska“, to byl podtitul projektu, který vymyslela a zrealizovala skupina studentů z Prahy a jehož cílem bylo prosazení canisterapie (neboli terapie za asistence psa) v pražské fakultní nemocnici Motol. Díky projektu začalo do nemocnice pravidelně docházet zhruba 20 dobrovolníků se svými speciálně vycvičenými psy a byly uspořádány desítky zábavných akcí. Cílem všech těchto aktivit bylo usnadnit a zpříjemnit pacientům chvíle strávené v nemocnici. Projekt během dvou let pomohl stovkám osob, především dětem a dlouhodobě nemocným seniorům. Hlavní iniciátorka projektu získala v roce 2006 za svou výjimečnou dobrovolnickou činnost národní cenu pro dobrovolníky Křesadlo. Týmu se podařilo získat pro projekt navazující finanční podporu a „nejen lidé“ pomáhají v motolské nemocnici i nadále.

„Nejvíce mě potěšilo, jak projekt brali dobrovolníci. To, že jsem jim jeho zorganizováním umožnila, aby oni měli radost z práce s pacienty, bylo fantastické.“ (Karolína, 19 let)

Umění pro všechny smysly a D.I.Y., Ústecký kraj, rok realizace: 2005 a 2006; granty celkem: 65 120 Kč

Skupina mladých umělců a studentů chtěla svým vrstevníkům v Litoměřicích nabídnout zajímavou alternativu trávení volného času. Workshopy pojmenované podle jednotlivých smyslů (čichový a chuťový, hmatový, sluchový a zrakový) a následné multimediální výstavy, které mladí lidé v rámci projektu uspořádali, přilákaly na 2500 návštěvníků. O úspěšnosti projektu svědčí i nebyvalá publicita, které se mu v rámci města a regionu dostalo a multimediální DVD s fotografiemi a záznamy z akcí, které zaujme na první pohled i poslech. V roce 2006 tak tým mladých lidí získal podporu i pro svůj další projekt - **D.I.Y. - Do It Yourself**, jehož obsahem jsou opět výtvarné workshopy a výstavy pro (nejen) mladé lidi zaměřené například na výrobu šperků, keramiky nebo triček.

„*Make a Connection rozhodně změnil můj život. Dalo by se i říci, že ho naruby obrátil a pomohl mi přehodnotit moje stanovisko vůči dobrovolnictví... naučil jsem se mnoho nového, vyzkoušel si celou řadu různých technik a potkal spoustu nových lidí.*“ (Mirek, 25 let)

Další informace a odkazy:

www.pripojse.cz – informace o Make a Connection v ČR, aktuality, seznamy podpořených projektů

www.nros.cz – informace o Nadaci rozvoje občanské společnosti a jejích programech

www.iyfnet.org – informace o nadaci International Youth Foundation (IYF)

www.nokia.cz – informace o společnosti NOKIA, hlavním dárci a partnerovi programu

www.alumnik.cz – informace o klubu absolventů Make a Connection, Alumnik

Individuální dobrovolnictví v projektech o.s. LATA

Mgr. Vlasta Pechancová, ředitelka o.s. LATA

LATA v roce 2008

- Věříme, že každý v dospívání potřebuje někoho, kdo jej přijímá takového, jaký je.
- Mladým lidem pomáháme zvládat jejich nepříznivou nebo ohrožující situaci a posilujeme jejich samostatnost.
- K tomu využíváme vrstevnickou podporu dobrovolníka a další navazující služby pro klienta a jeho rodinu.

LATA – organizace, kde dobrovolníci jsou základním prvkem v poskytování služeb

- Cílová skupina – ohrožení mladí lidé ve věku 13 – 26 let v Praze
- Dobrovolníci – lidé ve věku 18 – 26 let ochotní věnovat půl roku 3 hodiny týdně svému klientovi + supervize, další vzdělávání, většinou studenti VOŠ a VŠ
- Na stejných principech – LATA v Brně

Základní hodnoty

- Individuální a nedirektivní přístup
 - Víra v možnost změny prostřednictvím vztahu
 - Zodpovědnost každého za jeho život ve vztazích
 - Solidarita a vzájemnost
 - Dobrovolnost zapojení klientů, dobrovolníků
- Hodnoty zůstávají stejné od založení Lata v roce 1994.*

Co se změnilo?

Poslání

- LATA se původně zaměřila především na práci s mladými pachateli, kterým tehdejší systém nedokázal nabídnout víc než trest (**LATA – Laskavá Alternativa Trestu pro Adolescenty**)
- Změna názvu na LATA – Programy pro ohroženou mládež.
- Dnes se LATA zaměřuje na širokou prevenci sociálně patologických jevů. Snaží se zasáhnout život dospívajícího člověka dříve, než ho jeho nastartovaná životní dráha přivede do konfliktu se společností. Plní socializační funkci prostřednictvím individuálního vztahu s vrstevníkem.

Organizace

- Z fáze strukturované formální skupiny – neziskové organizace do fáze profesionální neziskové organizace
- Mezi tím – krizová úroveň profesionální struktury (role, kompetence, odpovědnost)
- Dnes se LATA zaměřuje na širokou prevenci sociálně patologických jevů. Snaží se zasáhnout život dospívajícího člověka dříve, než ho jeho nastartovaná životní dráha přivede do konfliktu se společností. Plní socializační funkci prostřednictvím individuálního vztahu s vrstevníkem. Změna názvu na LATA – Programy pro ohroženou mládež
- 2 koordinátoři dobrovolníků – 11 lidí (2 koordinátoři dobrovolníků)
- 1 kancelář – 3 kanceláře
- 10 x větší rozpočet
- Velký vliv grantů z ESF – zrychlily proces

Dobrovolníci

- z 25 nárůst na 80
- za celou dobu existence prošlo Latou na 500 dobrovolníků
- stále nejvíc studenti – atraktivní projekty pro získání praxe
- přibližně 80% dívek (klienti 50% kluci – problém)
- snadný nábor x většina odchází po roce zkusit něco nového
- fungují podle zákona o dobrovolnické službě i zákona o sociální službě – problematické (změna v postavení sociálních pracovníků, přísné plnění individuálních plánů klientů apod.)

Nové trendy v Latě

- Firemní dobrovolníci – návaznost na šíření konceptu CSR - odborná práce zdarma, sdílení know – how, týmové manuální práce
- Dobrovolníci středoškoláci – vyšší motivace, menší konkurence
- U dobrovolníků klesá atraktivita vzdělávání v dalších dovednostech
- Dostáváme se ke stropu možností dobrovolníků (čas, spolehlivost, zpětná vazba,...) x standardy, závazné výstupy

Výhled do budoucna

- Společenská angažovanost lidí v celém věkovém spektru podle našeho názoru poroste

- Vykonávat dobrovolnickou práci se stane ve společnosti oceňovanou normou
- Organizace budou muset v konkurenčním boji o dobrovolníky nabízet profesionální metodiky práce i kvalitní personální řízení
- LATA si ve svém strategickém výhledu stanovila úkol najít partnery pro šíření našeho modelu práce do všech krajských měst – *Nechcete se přidat? :-)*

Vážené dámy a pánové,
nejprve dovoluji, abych se představila. Jmenuji se Lucie Nytrová, ve Slezské diakonii se věnuji mimo jiné koordinaci dobrovolnictví.

A zároveň mi dovoluji krátce uvést Slezskou diakonii. Slezská diakonie je nestátní nezisková organizace, která poskytuje své služby v sociální a sociálně zdravotní oblasti. V centru naší pozornosti stojí lidé s postižením, senioři, lidé bez domova a všichni ti, kteří se dostali do nejrůznějších těžkých životních situací.

Motto: *Přinášíme světlo do života potřebným.*

Priority, kterými se řídíme:

- Poskytovat kvalitní sociální a sociálně zdravotní služby v souladu s praktickým naplňováním biblických zásad lásky a služby potřebným lidem.
- Poskytovat širokou paletu služeb odpovídající různorodosti potřeb lidí.
- Rozvíjet týmovou spolupráci.

Když jsem pročítala novou knihu O. Matouška a kol. s názvem *Sociální služby, Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*, zaujala mne v kapitole Očekávatelný vývoj sociálních služeb teze vztahující se k dobrovolnictví v sociálních službách. Tato teze mne velmi oslovila a zvolila jsem ji jako stěžejní prvek příspěvku. Matoušek (2007) uvádí, že roste význam dobrovolníků jako pracovníků poskytujících takové služby, které nevyžadují odbornou kvalifikaci. Dobrovolníci však musí být vybíráni, zaškolováni, supervizováni a podporováni. Management služeb se musí umět s těmito nároky vyrovnat.

Tato teze naznačuje nové požadavky na management sociálních služeb, který jde ruku v ruce s managementem dobrovolnické služby. Mou ambicí není analyzovat tuto tezi, ale srovnat a upravit ji s realitou neziskové organizace v novém legislativním prostředí.

Abych byla srozumitelná, musím začít od specifik koordinace dobrovolnictví ve Slezské diakonii, které jsem schematicky znázornila.

Slezská diakonie od počátku své existence realizuje vlastní dobrovolnický program. Dobrovolníci ve střediscích Slezské diakonie. S přijetím Zákonu č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, jsme akreditovali dobrovolnickou službu v některých sociální střediscích a projektech – v současnosti je to 16 akreditovaných středisek a projektů.

V dalších 10 sociálních střediscích a projektech působí dobrovolníci v neakreditované části programu.

Legislativní úpravu zajišťuje Zákon o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb. a Občanský zákoník.

Dle Zákonu o dobrovolnické službě působí Slezská diakonie současně jako vysílající i přijímající organizace, tzn. že dobrovolníky vybíráme, evidujeme, připravujeme, uzavíráme s nimi dohody a přijímáme je pro vlastní potřebu.

Pokud se na Slezskou diakonii podíváme z jiného úhlu pohledu – tedy jako na poskytovatele sociálních služeb, jedná se o významného poskytovatele sociálních služeb, který má 89 registrovaných zařízení sociálních služeb u Krajského úřadu Moravskoslezského kraje. Dále poskytuje 7 návazných služeb. Zde se pohybujeme v intencích Zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Chtěla bych poznamenat, že dobrovolnický program není registrován, jsou registrována jednotlivá zařízení sociálních služeb.

Zákon o sociálních službách byl přijat v květnu roku 2006, byl vydán ve Sbírce zákonů pod číslem 108. Účinnost nabyl 1. ledna 2007.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách upravuje:

- podmínky pro poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči
- podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb
- výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb
- inspekci poskytování sociálních služeb
- předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách.

Zde bych se krátce zastavila u oprávnění k poskytování sociálních služeb a inspekci poskytování sociálních služeb jako kontrolních mechanismů státu vůči poskytovatelům sociálních služeb.

Za prvé, sociální službu lze poskytovat jen na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb, které vzniká rozhodnutím o registraci. V našem případě rozhoduje příslušný krajský úřad. Podmínky registrace jsou mimo jiné: zajištění bezúhonnosti a odborné způsobilosti všech fyzických osob, které budou přímo poskytovat sociální služby.

Inspekce poskytování sociálních služeb provádí v našem případě příslušný krajský úřad a je zaměřena zejména na plnění podmínek stanovených pro registraci, kvalitu poskytovaných sociálních služeb ověřovanou prostřednictvím standardů kvality sociálních služeb.

Mezi základní zásady nové koncepce sociálních služeb dle Zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách patří:

- právo na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství
- pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob
- musí působit na osoby aktivně
- podporovat rozvoj jejich samostatnosti
- motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování,

- sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležité kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob

Zákon o sociálních službách v původním znění, přijatém v roce 2006, se o dobrovolníkůch v sociálních službách nezmiňoval. Ještě v roce 2006 jsme se proto obrátili na Ministerstvo práce a sociálních věcí s žádostí o informaci k „platformě“ dobrovolnictví v sociálních službách. **Získali jsme stěžejní informaci k §115 – tedy okruhu pracovníků.** Zákon vymezil, že v sociálních službách vykonávají odbornou činnost sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci, a v §116 vymezuje pracovníky v sociálních službách.

Stanovisko MPSV odděluje dobrovolníky od pracovníků ve smyslu pracovně právních předpisů a stanovuje, že dobrovolníci se při výkonu své činnosti řídí občanským zákoníkem a zákonem o dobrovolnické službě. Dobrovolníci vykonávají svou činnost v režimu §2, odst.2, zákona o dobrovolnické službě, a proto nejsou registrováni jako poskytovatelé sociálních služeb. V praxi zde existuje výjimka, o které se zmíním později.

S aplikací zákona o sociálních službách vyvstaly další souvislosti, které implikovaly přípravu změn některých ustanovení. 16. října 2007 vyšla ve sbírce zákonů změna zákona o sociálních službách, která se týkala mimo jiné i pro nás problematičtějšího §115, který byl doplněn o odstavec 2, který uvádí, že při poskytování sociálních služeb působí rovněž dobrovolníci za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem (**Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě**).

Toto ustanovení explicitně odděluje dobrovolníky od odborných pracovníků. Dobrovolníci tedy neposkytují odborné činnosti a nejsou registrováni jako poskytovatelé sociálních služeb. Výjimku tvoří dobrovolníci vykonávající dobrovolnickou službu bez přímého dohledu, kteří musí splňovat zákonné požadavky na odbornou kvalifikaci. Tito kvalifikovaní dobrovolníci jsou registrováni jako poskytovatelé sociálních služeb.

Na základě nových požadavků zákona jsme do metodiky dobrovolnické služby v oblasti přímé péče o uživatele v zařízeních sociálních služeb zavedli tyto postupy:

- V rámci registrace Slezské diakonie jako poskytovatele sociálních služeb u krajského úřadu hlásíme nový nástup dobrovolníka do konkrétní sociální služby (vč. dalších změn).
- Dobrovolník pracující v oblasti přímé péče o uživatele služeb vykonává dobrovolnickou službu pod přímým dohledem odborného pracovníka.
- Dobrovolníci vykonávající dobrovolnickou službu v oblasti přímé péče o uživatele služeb prokazují svou trestní bezúhonnost. Slezské diakonii předkládají výpis z rejstříku trestů, který zůstává v naší evidenci s tím, že je k dispozici pro inspekce kvality sociálních služeb.
- Pokud není možné zajistit přímý dohled, např. u terénních sociálních služeb, může

vykonávat dobrovolnickou službu pouze dobrovolník splňující zákonné požadavky na odbornou kvalifikaci. Do registru krajského úřadu osvědčujeme odbornost dobrovolníků úředně ověřenou kopií dokladu o nabytí odbornosti, tzn. nejvyšší dosažené vzdělání, případně i kopii osvědčení o absolvování kurzu pro pracovníky v sociálních službách.

Vrátím se zpět k úvodní tezi, kterou bych chtěla posunout do dalších rovin:

- Roste význam dobrovolníků, kteří se podílejí svou dobrovolnickou službou, jež nenese znaky odborné činnosti, na poskytování sociálních služeb. Při výkonu dobrovolnické služby pracují pod přímým dohledem odborného pracovníka zařízení sociální služby.
- Z mé pozice bych význam dobrovolníků v sociálních službách viděla zejména v neformálním vztahu ke klientům, který nese znaky spontaneity, tvořivosti, osobní angažovanosti a spolehlivosti.
- V kontextu nového zákona roste význam výběru, přípravy, supervize či intervize a dalšího hodnocení a podpory dobrovolníků.
- S tímto se musí management umět vyrovnat!

Svůj příspěvek bych chtěla zakončit a navázat na následující DVD, které je na programu, DVD Dobrovolnictví ve Slezské diakonii, jakousi polemikou. V již zmíněné novinkové knize Sociální služby jsem objevila zajímavé výsledky výzkumného šetření Mláčka a Kubicové (2006), kteří upozorňují na přístup nazvaný „**nový manažerismus**“, vnášející do sociálních služeb prvky tržních principů a stylů řízení příznačných pro obchodní podnikání, a který může vést v důsledku k odcizení mezi pomáhajícím pracovníkem a klientem. V praxi sociálních služeb jsou to standardy kvality, profesní kompetence pracovníků, odbornost. Výsledky šetření provedeného u klientů sociálních služeb argumentují spíše ve prospěch humanistického přístupu (Carl Rogers). Šetření ukázalo, že pro klienta je vedle výsledku interakce s pracovníkem sociální služby velmi významný i způsob interakce a také související, klientem vnímané osobnostní charakteristiky pracovníka – přívětivost, otevřenost, svědomitost a emocionální stabilita.

Podobně v rámci profesionalizace dobrovolnictví zdůrazňujeme metodiku získávání, výběru dobrovolníků, kompletní a kvalitní dokumentace, pojištění, supervize... dále už asi nemusím pokračovat. Myslím si, že tento manažerismus nemůže ohrozit naše dobrovolnické programy, které jsou založeny na humanistických hodnotách: opravdovosti, spontaneitě, otevřenosti atd.

A právě dobrovolníci jsou lidé, ze kterých sálají tyto osobnostní charakteristiky. DVD, které jsme ve Slezské diakonii věnovali dobrovolníkům, pevně doufám také odráží jedinečné osobnosti účinkujících dobrovolníků. Dobrovolníci jsou naší živou vodou.

Zároveň bych chtěla poznamenat, že model přijímající a vysílající organizace současně má obrovskou výhodu, a tu vidím v prevenci odcizení a posilování lidských, neformálních vazeb mezi organizací a dobrovolníky.

Literatura a zdroje dat:

MATOUŠEK, O., a kol.: *Sociální služby. Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha, Portál 2007.

MLČÁK, Z., KUBICOVÁ, A.: *K pojetí klienta v sociální práci: manažerismus nebo humanistický přístup*. In: SMUTEK, M., KAPPL, M. (Eds.): *Proměny klienta služeb sociální práce*. Hradec Králové, Gaudeamus 2006. In: MATOUŠEK, O., a kol.: *Sociální služby. Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha, Portál 2007.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Informace Ministerstva práce a sociálních věcí o posuzování profesionálních pracovníků vykonávajících odbornou činnost dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve vztahu k výkonu dobrovolnické služby dle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a dobrovolnictví.

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.

Možnosti a financování dlouhodobé dobrovolnické služby v ČR, srovnání s EDS

Ing. Marie Světníčková, Asociace křesťanských sdružení mládeže, Praha

Dlouhodobá dobrovolnická služba AKSM

Zkušenosti Asociace křesťanských sdružení mládeže s tímto druhem dobrovolnické služby od roku 2002, srovnání jejích možností a financování s Evropskou dobrovolnickou službou.

Asociace křesťanských sdružení mládeže (dále jen AKSM) je střešní organizací sdružující 9 občanských sdružení působících na území 13 krajů. V roce 2007 měla 5394 členy.

V AKSM pomáhají krátkodobě dobrovolníci při organizaci velkých akcí, např. v loňském roce asi 500 dobrovolníků pracovalo 10 dní na přípravě a organizaci týdenního Celostátního setkání křesťanské mládeže v Táboře za účasti 6 tisíc mladých lidí.

AKSM je pravděpodobně první organizací v ČR, která začala **českou dlouhodobou dobrovolnickou službu** v rozsahu 40 hodin týdně, a to od roku 2001, kdy od října začala AKSM s přípravou dobrovolníků (<http://volontariat.signal.cz>), mladých lidí ochotných věnovat rok svého života službě druhým, a to především v oblasti péče o děti a mládež v jejich volném čase. Dobrovolníci nastupují po roční přípravě na roční službu. Příprava probíhá formou víkendových kursů a vrcholí měsíčním prázdninovým kursem v některém ze zařízení pro mládež členských sdružení ASKM (Archa Rajnochovice, Křižovatka, Jedlová). První dobrovolníci nastoupili na dobrovolnickou službu v září roku 2002.

V roce 2004 získala AKSM akreditaci Ministerstva vnitra ČR. Jednou z výhod akreditace je automatická úhrada zdravotního pojištění dobrovolníků státem. Dobrovolníci zažili úsměvné příhody, když přišli na své zdravotní pojišťovny, jejichž úředníci neměli ani tušení o existenci zákona o dobrovolnické službě a seznámili se s ním až prostřednictvím dobrovolníků. Dobrovolníci pracovali většinou po třech na třech místech: v Zátoru u Krnova, Jablonném nad Orlicí a v Ústí nad Labem, od září 2006 se dobrovolnická služba z Ústí nad Labem přesunula do Roudnice nad Labem. Dobrovolníci se starají především o děti a mládež v jejich volném čase, a to formou zájmových kroužků (sportovních, hudebních, počítačového, tábornického, ... podle schopností jednotlivých dobrovolníků) a nízkoprahových programů - her, kterých se zúčastňují i děti „z ulice“. Dobrovolníci organizují také výlety a víkendové a prázdninové pobyty, dále pracují podle specifických podmínek jednotlivých míst: v Zátoru vedli zájmové kroužky ve škole; v Zátoru a Jablonném navštěvovali také staré lidi, kterým podle jejich potřeb i vypomáhali v domácnosti; v Ústí nad Labem pracovali a v Roudnici dodnes pracují také s romskými dětmi. Na všech místech byli velmi vstřícně přijímáni místní samosprávou i obyčejnými lidmi.

V roce 2005 byli mezi dobrovolníky poprvé také dva z řad nezaměstnaných (do této doby byli mezi dobrovolníky pouze studenti po střední či vysoké škole a studenti či pracující mladí lidé, kteří přerušili studium, resp. práci). I v dalších letech pak již bylo mezi dobrovolníky několik předtím nezaměstnaných. Je potěšitelné a pozoruhodné, že **všichni našli po ukončení dobrovolnické služby práci**.

Financování dobrovolnické služby

Od roku 2004 – po získání dotace – byla dobrovolnická služba dotována z grantu Ministerstva vnitra ČR. Přitom více než polovinu dotace však tvořilo sociální důchodové pojištění (viz tab. s přehledem dotací MVČR a podílu dotace na soc. pojištění). Ke snížení nákladů na dlouhodobou dobrovolnickou službu by přispělo automatické hrazení sociálního (důchodového) pojištění státem tak, jak je tomu už se zdravotním pojištěním. **To je zároveň návrh AKSM na změnu zákona o dobrovolnické službě.**

Pro rok 2007 AKSM od Ministerstva vnitra nedostala dotaci na dobrovolnickou službu (Na dotaz, v čem byl podaný projekt chybný, bylo poskytnuto vysvětlení, že projekt je dobrý, poněvadž však AKSM dostala dotaci už několik let po sobě, teď zas dostanou jiní). Dlouhodobá dobrovolnická služba je však na dotaci velmi závislá, proto AKSM byla nucena od nového školního roku dobrovolnickou službu výrazně omezit. Od září 2007 tedy pokračují dobrovolníci jen v Roudnici nad Labem.

Na rok 2008 dostala AKSM dotaci 20 000 Kč na celý rok – požadováno na 6 dobrovolníků. Zde se nabízí zajímavé srovnání finančních podmínek s **Evropskou dobrovolnickou službou** – viz. tabulka.

Program EU Mládež v akci je rozdělen na pět akcí, z nichž 2. akce je Evropská dobrovolnická služba (dále EDS), která je zároveň prioritou tohoto programu, je na ni vyčleněno nejvíce peněz. Projekty akreditovaných organizací jsou zde hrazeny všechny, a to v plné výši.

Náklady na dlouhodobou dobrovolnickou službu v ČR jsou ve srovnání s evropskou podstatně nižší, přesto je Ministerstvem vnitra ČR AKSM vytýkáno, že tato forma dobrovolnické služby je moc drahá a náklady na jednoho dobrovolníka příliš vysoké. Jeden dobrovolník v AKSM však odpracuje více než 1900 dobrovolnických hodin ročně.

Nestačí-li již rozpočet MVČR na dobrovolnickou službu, který je od začátku stále stejný, 15 milionů Kč, je potřeba s rozvojem dobrovolnické služby usilovat také o navýšení dotace nebo hledat zdroje z evropských fondů, jako to už dělá např. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v oblasti vzdělávání dobrovolných vedoucích.

Další možností řešení finanční situace je to, aby nezaměstnaní dobrovolníci zůstali registrovaní na úřadech práce. Mohlo by se zdát být řešením přijímat raději dobrovolníky ze zahraničí v rámci EDS, to by však znamenalo skončení české dlouhodobé dobrovolnické služby, přitom ne všichni mladí lidé z ČR jsou ochotni či schopni vycestovat do zahraničí.

Dobrovolná služba je přínosem nejen pro přijímající organizaci a místo či obec, kde dobrovolník pracuje, ale také pro dobrovolníka, který se učí komunikaci, zodpovědnosti, aktivnímu přístupu k životu a k okolí. Dříve nezaměstnaným pomáhá získat pracovní návyky a přispívá k všeobecnému rozvoji jejich osobnosti.

Big Brothers Big Sisters – Program Pět P

Šárka Jakubcová, Dis., Hestia Praha

Program **Pět P (pomoc, přátelství, péče, podpora a prevence)** je sociálně preventivní program pro děti 6-15 let fungující na principu blízkého a přátelského vztahu mezi jedním dítětem a dospělým dobrovolníkem. Základem celého programu je, že se odborně sestavená dvojice schází na jedno odpoledne v týdnu a věnuje se volnočasovým aktivitám, na kterých se podle svých zájmů společně domlouvá. Nejčastější náplní těchto schůzek může být například sport, návštěvy výstav, muzeí, výlety. Pravidelný kontakt dítěte s dobrovolníkem trvá nejméně po dobu deseti měsíců.

Tato myšlenka pochází původem z USA, kde již přes sto let funguje jeho obdoba Big Brothers, Big Sisters. V ČR funguje **Program Pět P** od roku 1996, zprvu byl podporován nadací **Open Society Fund** a poté jej převzalo občanské sdružení Hestia, které jej realizovalo jako svůj pilotní projekt. Za dvanáct let, co **Pět P** v Čechách působí, se stačilo rozšířit do dvou desítek měst České republiky, kde funguje pod záštitou různých organizací. Toto rozšíření napomohlo založení **Asociace Pět P** v ČR (1999), která vznikla, aby úsilí jednotlivých center koordinovala.

Klienti programu jsou různí a ke každému se přistupuje individuálně, jejich obecná charakteristika se v Praze během let příliš nezměnila. Nejčastěji jsou to děti ohrožené sociální exkluzí a nepříznivými vlivy. Může to být z důvodu problematického rodinného zázemí, z kterého pocházejí. Bývají to např. děti ze sociálně slabšího a méně podnětného prostředí, děti z mnohočetných rodin, děti vychovávané pouze prarodiči nebo děti, které se často stěhují a nemají stálé zázemí.

Další skupinou jsou děti se specifickými poruchami učení, poruchami chování, LMD a hyperaktivitou, děti, které mají problémy s komunikací nebo nezapadají do vrstevnických skupin.

Všem dětským klientům je společná zranitelnost a špatná schopnost navázat hlubší vrstevnické vztahy. Značná část dětí je navíc dlouhodobě provázána psychosomatickými či psychiatrickými obtížemi. Je nasnadě, že mnohdy působí několik ohrožujících faktorů souběžně.

Klienti jsou pro program cíleně vyhledáváni ve spolupráci s pedagogicko - psychologickými poradnami, sociálními pracovníky, středisky výchovné péče, dětskými psychology a jinými odborníky. Pět P je zaměřeno hlavně na prevenci a je určeno pro všechny děti, kterým by mohl jakýmkoliv způsobem pomoci další vztah s dospělou osobou. Důležité však je, abychom brali v úvahu, že s tímto dětským klientem pracuje dobrovolník, tzn. neodborník. Do programu tedy nelze zařadit dítě, u kterého jeho obtíže přerostly takovou mírou, že s ním nemůže pracovat laik, i když je vyškolený. Kontraindikací může být např. těžké zdravotní postižení, vážná psychiatrická porucha, drogová závislost nebo jiná závažná sociální patologie.

Výběr vhodných dobrovolníků má svá pevná kritéria. Dobrovolník, který se dítěti věnuje,

musí být starší 18 let a projít tzv. vstupní fází, při které se mohou obě strany rozhodnout, zda spolupráci zahájí. V této fázi se dobrovolníci dozví vše potřebné o fungování a metodice programu, pracují se svými obavami, očekáváními a motivací, s rizikovými situacemi, s jejich představou mladšího kamaráda a celkově se posuzují jejich osobnostní předpoklady pro individuální práci s dítětem.

Tato vstupní fáze se skládá ze dvou základních částí – psychologického screeningu a víkendového vstupního výcviku. Jejich hlavním cílem je zodpovědný výběr a příprava dobrovolníků a vhodné sestavení dvojice dítě-dobrovolník.

V průběhu vztahu pak dobrovolník každý měsíc dochází na skupinovou supervizi vedenou odborníkem, kde může sdílet své zkušenosti s dítětem a řešit případné problémy, které po dobu trvání vztahu vznikají. Tento systém bývá průběžně doplněn také individuálními konzultacemi a je účinným podpůrným, vzdělávacím i kontrolním mechanismem, který zajišťuje bezpečnost programu dobrovolníkům, dětem i jejich rodičům.

Skladba dobrovolníků se od doby, kdy projekt začal, pozvolna mění. Největší skupinou jsou stále mladí studenti. **Program Pět P však již nevyhledávají jen studenti psychosociálních oborů, ale i oborů zcela odlišných** (např. ekonomie, zemědělství, fyziky). **Druhou skupinou dobrovolníků, kteří u nás působí, jsou mladé pracující ženy, které ještě nezařadily vlastní rodinu.** Tyto dobrovolnice často pracují na dobře placených místech (např. manažerky, právničky, úřednice), přesto by svou energii a čas rády věnovaly něčemu, co pro ně dává smysl. Třetí nejméně početnou skupinou jsou ženy, které již vychovaly vlastní děti a rády by se věnovaly někomu dalšímu, kdo by jejich péči potřeboval. Nedostatek mužů jako dobrovolníků bohužel přetrvává od začátku projektu.

Každoročně v pražském centru funguje okolo 70 dvojic, které se jednou týdně scházejí. Formálně je tento vztah ošetřen tzv. kontraktem, což je určitý druh smlouvy mezi organizací a dobrovolníkem nebo rodičem, kde je právně definováno celé fungování dvojice. Kromě základních ustanovení nebo práv a povinností obou stran, jsou zde upraveny i praktické záležitosti týkající se např. přebírání a vracení dítěte rodičům, samostatného cestování dítěte nebo jeho kapesné na schůzky.

Průměrná délka kontraktu, tzn. formální fungování dvojice v organizaci, bývá okolo 18 měsíců. Ve většině případů se poté dvojice od programu odpoutávají. Z uměle vytvořeného vztahu cizího dospělého člověka s dítětem se za tu dobu stává zcela běžný, neinstytucionalizovaný vztah, který již nepotřebuje ochranu organizace a bývá v méně intenzivní podobě součástí života dítěte i dobrovolníka.

Celý projekt realizuje a řídí koordinátor, který provází každou dvojici od jejího vzniku až po formální ukončení jejího fungování v programu. Koordinátor tak vytváří profesionální zázemí programu a je k dispozici dobrovolníkům, rodičům i dětem po celou dobu jejich účasti v něm.

Kromě běžného fungování dvojic, „partáků“, se jednotlivá centra mohou věnovat i zpeřtření programu v podobě společných akcí pro děti a dobrovolníky. Jejich náplní bývají různé sportovní či kulturní aktivity jako floorballový zápas, žonglování, výlety, drakiáda, vánoční besídka apod. **Vyvrcholením činnosti programu Pět P Praha však bývá letní tábor.**

Cílem těchto desetidenních pobytů v přírodě bývá snaha prohlubovat celkovou sociální adaptabilitu dětí, zejména s ohledem na zvládání přirozených interakcí s vrstevnickou skupinou i v kontaktu s dospělými osobami. Tábor může být dobrou příležitostí, jak zhod-

notit vývoj dvojice nebo dítěte za dobu jeho účasti v programu, jelikož poskytuje prostor pro soustavnou individuální i skupinovou práci s dětmi i dobrovolníky a je často ojedinělým zážitkem pro děti, pro které je z různých důvodů účast na jiných podobných akcích nemožná. V neposlední řadě jsou letní tábory místem setkání, seznámení se a místem aktivního odpočinku. Jednou z konkrétních snah tábora je zapojení každého dítěte do kolektivu vrstevníků, což je také konečným cílem programu.

Kontakt:

Hestia, o. s., program Pět P Praha, Štefánikova 21, 150 00 Praha 5, Tel.: 257 328 901, GSM: 728 006 514, petp@hest.cz, www.petp.hest.cz

Typologie průběhu mentorského vztahu v programu Pět P v Praze. Kvalitativní analýza

Mgr. Tereza Brumovská, MSc., Hestia Praha

Tereza Brumovská vystoupila s příspěvkem na téma Typologie průběhu mentorského vztahu v programu Pět P v Praze. Kvalitativní analýza. Text nebyl do sborníku dodán.

Regionální rady dobrovolnických center

Mgr. Lenka Černá, předsedkyně Rady sdružení DC, Ústí nad Labem, o.s.

RADA dobrovolnických center regionu Severozápad

Posláním RADY DC SZ je rozvíjet dobrovolnictví v regionu Ústeckého a Karlovarského kraje, spravovat síť partnerských dobrovolnických center a organizací, které s dobrovolníky spolupracují, informovat a motivovat veřejnost k dobrovolnické činnosti a systematicky posilovat prestiž dobrovolnictví a dobrovolníků v regionu.

Cílem je vytvořit vzájemně prospěšné informační a vzdělávací prostředí v oblasti rozvoje metod práce v dobrovolnických programech a projektech.

Členové RADY DC SZ	
Dobrovolnické centrum, o.s.	Ústí nad Labem
Diakonie Českobratrské církve evangelické v Mostě	Most
Radka o.s. – Dobrovolnické centrum Radka	Kadaň
Městský ústav sociálních služeb Jirkov	Jirkov
Občanské sdružení Střípký – Dobrovolnické centrum	Sokolov
Mateřské centrum – Dobrovolnické centrum Vlaštovka	Karlovy Vary
Farní charita Cheb – Dobrovolnické centrum	Cheb
Komunitní centrum Českého Švýcarska	Krásná Lípa

RADA DC SZ v roce 2007

- Zasedala 6x do roka, vždy u některého z partnerů, rozpracovala témata, např. vyhledávání a nábor dobrovolníků, smlouvy s dobrovolníky, financování dobrovolnictví a péče o sponzory, školení dobrovolníků, spolupráce na mezinárodní úrovni, dobrovolnictví nezaměstnaných, medializace a propagace dobrovolnictví.
- Chystá se zpracovat společný projekt s názvem **Vzdělávání pro management dobrovolnictví** - vytvoření chybějících struktur, metodik, systému vzdělávání, kvalifikovaných konzultantů a standardů kvality poskytovaných dobrovolnických služeb.
- Přípravuje systematickou informační kampaň s cílem oslovovat veřejnost, informovat o možnostech dobrovolnické činnosti pro organizace, pro samosprávu, například při mimořádných situacích.

- Více informací včetně zápisů z jednání naleznete na www.dcul.cz

RADA dobrovolnických center regionu severozápad

- Rozvoj dobrovolnictví v Ústeckém a Karlovarském kraji
- Správa sítě partnerských dobrovolnických center a organizací
- Sebevědomá dobrovolnická centra v regionu
- Motivování veřejnosti k dobrovolnictví
- Posilování prestiže dobrovolnictví

Program RADY DC SZ

- 6x ročně celodenní zasedání
- Roční členský poplatek 3.000,-
- Práce na společném projektu
- Vzdělávání pro management dobrovolnictví - chybějící struktury, metodiky, systém vzdělávání, kvalifikovaní konzultanti, standardy kvality dobrovolnických služeb

Dobrovolnické centrum, o.s.

- 840 dobrovolníků v databázi
- Povodně 2002 a 2006
- Hry III. Letní olympiády dětí a mládeže ČR – 4120 sportujících dětí, 69 dobrovolníků
- Manažerská akreditace dobrovolnické služby v regionu severozápad
- Panel humanitárních organizací ÚK
- Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ÚK a komunitní plánování v městech ÚK a KK

Kontakt: **Dobrovolnické centrum, o.s.**; Prokopa Diviše 1605/5; 400 01 Ústí nad Labem; www.dcul.cz; dcul@dcul.cz

Firemní dobrovolnictví

Zuzana Kubíková, koordinátorka firemních projektů Hestia

Firemní dobrovolnictví (community engagement/community investment)

Firma provádí nebo podporuje obecně prospěšnou činnost. Umožňuje zaměstnancům aktivní zapojení v komunitě, příp. doplňuje o věcné/finanční prostředky.

Kde se vzalo?

Je součástí CSR (společenské odpovědnosti firem) neboli strategie, jejíž podstatou je dobrovolné rozhodnutí firmy chovat se odpovědně k prostředí a společnosti, ve které působí.

Proč to firmy dělají?

Z morálních i ekonomických důvodů (princip win - win).

Od kdy se rozvíjí?

Systematicky od 90. let. Jeho kořeny sahají do USA, odkud se rozšířilo do Anglosaských zemí a poté i do zbytku Evropy.

Jak může vypadat v praxi?

Firemní dobrovolnictví není jen bezplatným pomáháním nejpotřebnějším v pracovní době, jak jej mnozí chápou. Je mnohem komplexnější. Mezi jeho nejčastější formy patří:

- Pro Bono služby (právní, IT poradenství)
- Akční den (Community Day, celá firma)
- Dlouhodobá partnerství (neziskové org.)
- Mentoring (uvnitř/vně firmy)
- Doplňkové dary (věcné, finanční)

Kdy je efektivní?

Neexistuje univerzální návod, jak firemní dobrovolnictví v konkrétní firmě pojmout. Určité principy však následovat lze. Mezi základní zásady, jak na to, patří:

- Spolurozhodování zaměstnanců
- Konzultace s profesionály
- Dlouhodobá strategie, partnerství
- Dobrovolnění v pracovní době

Win - Win aneb Komu to co přinese

Firemní dobrovolnictví, pokud je správně připraveno a organizováno, může být přínosné pro všechny zúčastněné strany neboli stakeholdery. Může posílit vztah zaměstnanců

k firmě, důvěru obchodních partnerů a veřejnosti a kladný vztah neziskové sféry ke konkrétní firmě i ke komerční sféře celkově.

Podívejme se detailněji.

V oblasti lidských zdrojů uvnitř firmy může přispět:

- k osobnímu rozvoji zaměstnanců
- k dobrému pocitu zaměstnanců
- k odstranění bariér mezi zaměstnanci
- k hrdosti zaměstnanců na firmu

V důsledku toho jsou zaměstnanci více spjatí s firmou, loajalita s firmou se posiluje.

V oblasti obchodu a vztahu veřejnosti může přispět:

- k pozitivnímu vnímání firmy
- k posílení důvěry

V důsledku toho se udržují dobré vztahy a posiluje se věrnost značek.

V oblasti vztahů mezi komerční a neziskovou sférou může přispět:

- k pozitivnímu vnímání firmy
- k rozvoji a profesionalizaci neziskových organizací

V důsledku toho vznikají nová a dlouhodobá partnerství a vztah mezi sférami se zlepšuje.

Kdo a jak je aktivní?

Nejaktivnější v oblasti firemního dobrovolnictví, potažmo CSR, jsou nadnárodní nebo velké české společnosti se stabilním zázemím, osvědčeným vedením nebo anglosaskou tradicí.

V jaké oblasti?

Firmy často tíhnou k oblastem, které jsou marketingově zajímavé nebo jednoznačně blízké zaměstnancům. Firemní dobrovolnictví je velmi často orientované na děti nebo životní prostředí.

Díky konzultacím s odborníky na firemní dobrovolnictví však mohou firmy snadno zjistit, jak zaměstnancům rozšířit obzory a zapojit je i v jiných oblastech. Ideální je nechat zaměstnance, aby si sami vybrali z určité nabídky. Často ani nevědí, jak může firemní dobrovolnictví vypadat a v jaké oblasti mohou být činní.

Jak rozvíjet firemní dobrovolnictví?

Firmy by se měly obracet na odborníky v neziskové sféře, se kterými mohou otázky firemního dobrovolnictví konzultovat. Organizace mohou firmám pomoci s vytvářením například určitých koalic firemního dobrovolnictví - platform, na kterých mohou sdílet své zkušenosti, mohou pomoci s „užitím“ strategie nebo projektu na míru. Nezisková sféra je také bránou k dlouhodobým projektům, které realizují například zahraniční partneři těchto

organizací. Takovou bránou je například Hestia - Národní dobrovolnické centrum, která v České republice realizuje spolu s firmami **projekt ENGAGE**. Ten se zrodil před několika lety v Business in the Community ve Velké Británii.

Projekt ENGAGE

Pilotní ročník v ČR proběhl v roce 2007, projekt stále pokračuje.

Koordinátor: Hestia - Národní dobrovolnické centrum

Partneři: Metropolitní univerzita v Praze, Dům dětí a mládeže Praha (DDM Praha)

Firmy: Allen&Overy, Linklaters, DLA Piper, Citi, IBM, Nokia, KPMG

Platforma, která umožňuje firmám, aby společně realizovaly projekty v oblasti firemního dobrovolnictví.

V roce 2007 se firmy věnovaly:

- osvětě
- cyklus seminářů o firemním dobrovolnictví pro VŠ
- jednorázovým akcím
- uspořádaly například Velikonoční dílny v DDM Praha

Dobrovolnictví v Metropolitní univerzitě Praha

**PhDr. Petr Vyhnánek, prorektor pro vnější vztahy
a rozvoj, Metropolitní univerzita Praha**

Představení Metropolitní univerzity Praha

Metropolitní univerzita vznikla jako Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů v roce 2001. Od počátku bylo možné studovat obor Veřejná správa, ke kterému se následně přidávaly další obory, jako např. Průmyslové vlastnictví, Mezinárodní vztahy a evropská studia a další. Na prahu roku 2008 poskytujeme vzdělání v sedmi bakalářských, čtyřech magisterských a jednom doktorském studijním oboru, u většiny z nich pak v prezenční i kombinované formě.

Naše vysoká škola se v posledních letech velmi dynamicky rozvíjí jak počtem studentů, kvalitou akademického sboru, tak i prostorovým zajištěním. V roce 2007 jsme ve spolupráci s Ústavem mezinárodních vztahů, v.v.i., získali akreditaci doktorského studijního oboru Mezinárodní vztahy a evropská studia, čímž jsme se stali vysokou školou univerzitního typu.

V důsledku toho změnila naše vysoká škola v prosinci 2007 název na **Metropolitní univerzitu Praha**.

Tuto změnu vnímá škola nejen jako ocenění kvality akademického sboru, ale především jako rozhodnutí, že nás zavazuje k dalšímu zvyšování kvality vzdělávací a vědecké činnosti, jakož i kvality řízení vysoké školy. Oceněním této kvality byl také vstup vysoké školy do České konference rektorů v březnu 2007.

Rostoucí zájem o studium na Metropolitní univerzitě svědčí o renomé kvalitní vzdělávací instituce, které si naše univerzita vydobyla v české společnosti i v zahraničí. **V roce 2007 jsme přijali celkem 1 547 nových studentů, což představuje nárůst o 120 % oproti roku 2006.** Celkový počet studentů MUP dosáhl na konci roku 2007 téměř 2.650 studentů.

Dlouhodobě pozorujeme rostoucí zájem zejména o kombinovanou formu studia, přesto i prezenční forma studia zůstává nadále velmi žádanou.

Také počet úspěšných absolventů MUP v roce 2007 není zanedbatelný – počtem 264 absolventů jsme zvýšili počet studentů, kteří úspěšně dokončili svá studia, o 100 % oproti předchozímu roku. Akademické tituly, udělované vysokou školou jejím absolventům, jsou spolu s diplomem a Dodatkem k diplomu garancí uznání tohoto studia v rámci celé Evropské unie. Výrazným znakem kvality vysoké školy je také stabilita a vysoká úroveň sboru akademických pracovníků. Také v roce 2007 MUP úspěšně naplňovala strategii zvyšování počtu akademických pracovníků na pracovní poměr s vysokým pracovním úvazkem v nejproduktivnější věku mezi 30-50 lety.

Metropolitní univerzita si je vědoma nezbytnosti rozšiřování vědecko-výzkumné činnosti jako záruky zvyšování kvality vysokoškolského vzdělávání. V této souvislosti MUP uspořádala v roce 2007 řadu vědeckých konferencí a seminářů.

Metropolitní univerzita také úspěšně pokračovala ve vydávání skript a sborníků, a především zahájila vydávání odborného časopisu **Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)** vč. spuštění jeho webové stránky.

V roce 2007 jsme zahájili výuku také ve třech regionálních studijních střediscích – v Plzni, Liberci a Hradci Králové. Na každém ze středisek zahájilo studium přibližně 100 studentů, kterým je poskytováno vzdělávání v kombinované i prezenční formě studia.

Metropolitní univerzita v roce 2007 výrazně rozšířila také své prostorové možnosti v Praze, kde zrekonstruovala a otevřela čtyři patra poslucháren a dvě patra bezbariérově přístupných kolejí.

Výraznou součástí činnosti MUP je dlouhodobý rozvoj programu „Škola bez bariér“, který umožňuje studium mladým lidem se zdravotním postižením. Takto jich u nás studuje více než padesát. Komplexní podporu studentů s postižením realizujeme v Denním centru pod záštitou primátora Hlavního města Prahy. Součástí programu je i realizace dobrovolnické činnosti jak zdravotně postižených, tak zdravých studentů.

Naši studenti plně využívají rozsáhlou nabídku zahraničních studijních pobytů, nejširší svého druhu mezi soukromými vysokými školami. Mohou mimo jiné studovat na univerzitách v USA, Kanadě, Velké Británii, Německu, Francii, Itálii, Holandsku, Belgii, Švédsku a Dánsku.

Závěrem lze říci, že Metropolitní univerzita Praha učinila v roce 2007 několik zásadních kroků, které ji posunuly směrem k nejkvalitnějším vzdělávacím institucím v České republice.

Studium pro handicapované

V akademickém roce 2004/05 zahájila Metropolitní univerzita Praha komplexní systém podpory vysokoškolského studia zdravotně znevýhodněných studentů (vozičkářů).

Škola má bezbariérový přístup a celkové bezbariérové vybavení, studentům s tělesným handicapem poskytuje, kromě bezplatného studia, bezplatné i osobní počítače vybavené připojením k internetu, diktafony a další pomůcky, zakoupila pro ně studijní literaturu k osobnímu používání, umožňuje jim studovat podle individuálních studijních plánů a přizpůsobuje komunikaci jejich možnostem (elektronická komunikace, studijní materiály na internetu, individuální konzultační hodiny pedagogů apod.).

Tento široce rozvinutý projekt ocenil primátor hlavního města Prahy a poskytl záštitu našemu Dennímu centru, ze kterého vzniklo zařízení jak pro studenty naší školy, tak pro handicapované studenty z jiných vysokých škol v Praze.

V neposlední řadě byl v letech 2007 – 2008 úspěšně realizován projekt JPD 3, díky němuž bylo vytvořeno na 1,5 roku více než 50 tréninkových pracovních míst pro zdravotně postižené, na reálných pracovištích většinou v administrativních profesích. Některé z těchto osob získaly díky projektu trvalé pracovní smlouvy na těchto pracovištích.

Denní centrum MUP a dobrovolnictví

Centrem dobrovolnictví na MUP je Denní centrum, které slouží jako studovna, vybavená PC a upraveným nábytkem pro zdravotně postižené. Jádrem dobrovolnické skupiny jsou zejména zdravotně postižení studenti prezenčního studia všech oborů MUP. Jelikož se jedná o činnosti realizované během všedních dní v pracovní době, nemůžeme zde počítat se studenty mimopražskými, resp. zaměstnanými, kteří u nás působí v kombinované (dálkové) formě studia.

Program dobrovolnické činnosti vychází z pravidelně aktualizovaného časového rozpisu služeb, který vytváří garant studia zdravotně postižených, pracovnice s dlouholetou pedagogickou praxí. U jednotlivců je dobrovolná práce realizována podle harmonogramu v rozsahu 2-5 hodin denně v návaznosti na studijní a jiné povinnosti handicapovaných studentů MUP. Hlavní náplní práce dobrovolníků je zajišťování informačně-poradenské činnosti v oblasti vlastních studijních oborů, možnostech dopravy po hlavním městě Praze (zejména výluky na nejvyužívanějších dopravních uzlech v Praze, jako jsou bezbariérové výtahy, nízkopodlažní linky autobusů a tramvají), vytváření databází bezbariérových kulturních a sportovních zařízení, bezbariérových studoven, vytváření a aktualizace databází nadací a organizací pro osobní asistenci, dopravu apod.

Významnou součástí činnosti bylo zahájení příprav projektu taxislužby pro zdravotně postižené, kterou iniciovali sami zdravotně postižení.

Student David Drahonínský realizuje ve svém volném čase přednášky věnované prevenci úrazů se zaměřením na žáky základních škol.

Výrazným oceněním všech dobrovolnických činností bylo udělení ceny Křesadlo pro Denní centrum MUP.

Další formy dobrovolnictví na MUP

V rámci své základní činnosti, tedy vzdělávání ve vysokoškolských akreditovaných programech, se setkáváme i s formou nekoordinované, spontánní dobrovolnické činnosti zdravých studentů ve prospěch těch se zdravotním postižením, kteří na MUP studují v rámci programu „Škola bez bariér“. Základem je zde osobní asistence studentům se zdravotním postižením v prostorách všech budov univerzity, asistence a podpora zdravotně postižených ve studiu na zahraničních univerzitách v rámci výměnného programu Erasmus (se zdravotně postiženým studentem podle interních pravidel MUP cestuje student zdravý, aby pomáhal v orientaci v novém prostředí).

Součástí organizační struktury MUP je i vlastní vysokoškolský sportovní klub, který zajišťuje reprezentaci MUP na akademických hrách, tedy v oblasti vrcholového sportu, ale zároveň organizuje např. fotbalové turnaje pro širokou studentskou obec – zdravotně postižení se vždy aktivně zapojují formou dobrovolného organizačního zajištění.

Dobrovolnickou činnost je možné sledovat i v rámci odborných aktivit, jako jsou například každoroční týdenní studijní cesty do Bruselu a Lucemburku. Zde je dobrovolná činnost nasměrována k asistenci zdravotně postiženým.

Stav dobrovolnictví na ZSF JU po deseti letech

Bc. Jana Janečková, Bc. Šárka Koubová, ZSF JU

Dobrovolnictví na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity (dále jen ZSF JU) se začalo rozvíjet v roce 1998, kdy akademičtí pracovníci ve spolupráci se studenty začali připravovat podmínky pro vznik dobrovolnického centra.

Prvním dobrovolnickým programem, který na ZSF JU vznikl, byl program **Pět P**. Program **Pět P** se začal realizovat v roce 1999, jeho vznik byl iniciován jednak zájmem studentů ZSF JU o dobrovolnickou činnost, ale také faktem, že v té době neexistoval žádný podobný typ programu, který by se věnoval prevenci sociálně patologických jevů dětí a mládeže.

Postupem času vznikaly i další dobrovolnické programy a projekty, ve kterých jsou dobrovolníci zapojeni.

Všechna centra a dobrovolnické programy zastřešuje Ústav sociální práce, který je součástí organizační struktury ZSF JU. Smyslem rozvoje dobrovolnictví na vysoké škole je, vedle významu pomoci potřebným lidem v regionu, aplikace praktické sociální práce a navázání teoretické znalosti studentů z výuky. Mezi stěžejní centra a programy v současné době patří: program **Pět P**, dobrovolnický program v Nemocnici České Budějovice, a.s., univerzitní centrum pro seniory PATUP, dobrovolnický program Canisterapie, Centrum prevence vybraných společensky nežádoucích jevů, Středisko prevence úrazů v Jihočeském kraji.

Obvykle je každý dobrovolnický program personálně zajištěn garantem programu a koordinátorem či koordinátory.

Garant programu

Garant je pedagogický pracovník se zájmem o dobrovolnictví. Garant řídí koordinátory, supervizory, je v kontaktu s dobrovolníky. Rozvíjí koncepci dobrovolné práce. Musí být schopen v případě absence koordinátora převzít i jeho roli. Nemusí se účastnit supervizi, ale musí být se supervizorem v kontaktu, případně řeší s celým týmem vzniklé problémy. Dále se ve spolupráci s koordinátory věnuje fundraisingu. Vede výzkumné projekty spojené s dobrovolnickými programy, řídí publikační činnost a prezentaci dobrovolnických programů.

Koordinátor programu

Koordinátor programu je garantem vybraný student, který se řídí strategií programu. Kontaktuje klienty, spolupracující organizace a koordinuje a komunikuje s dobrovolníky. Musí být schopen řídit kolektiv a ochoten věnovat svůj volný čas realizaci programu. Je rovnocenným partnerem garantovi.

Dobrovolníci

Dobrovolníky se stávají především studenti VŠ, kteří se tak spolu s garantem a koordinátorem stávají základním pilířem dobrovolnického programu na VŠ. *Otázka 2: Napište prosím, v jakém DP nebo DČ realizovaném na ZSF JU jste/byl zapojen.*

Pokud student uvedl, že je nebo byl zapojen do nějakého dobrovolnické aktivity, ptali jsme se, do které konkrétně. Studenti nejčastěji uváděli dobrovolnický program **Pět P** a Centrum Canisterapie.

Student se může stát dobrovolníkem několika způsoby: spoluprací s neziskovou organizací, vlastní aktivitou, prací v nějakém dobrovolnickém programu, který zajišťuje VŠ. Dobrovolnická činnost studentů může mít různou podobu. Záleží především na typu dobrovolnického programu. Může se jednat o dlouhodobou spolupráci, kdy se student věnuje konkrétnímu klientovi (např. Program **Pět P**), jednorázové aktivity (např. besídky v nemocnici), podílí se na realizaci výzkumné činnosti.

Dobrovolnická práce studentů probíhá nad rámec studijních povinností. V některých případech mohou studenti získat zápočet, nebo jim může být dobrovolnická práce uznána jako praxe.

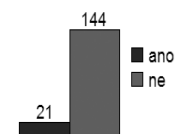
Stav dobrovolnictví na ZSF JU po deseti letech

Projekt „**Stav dobrovolnictví na ZSF JU po deseti letech**“ může být realizován díky Grantové agentuře ZSF JU. Tento jednoletý projekt si klade za cíl zhodnotit uplynulé období dobrovolnické práce, zjistit informovanost a zájem studentů o dobrovolnickou práci a navrhnout možnou strategii rozvoje dobrovolnictví do budoucna. V současné době je vyhodnocena 1. etapa projektu, kdy bylo provedeno dotazníkové šetření ve všech ročních denního studia a nyní jsou prováděny řízené rozhovory s guaranty a koordinátory jednotlivých dobrovolnických programů.

Průběžné výsledky

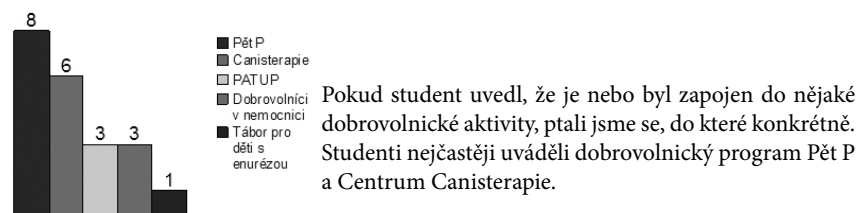
V současnosti je zpracováno 165 dotazníků od studentů v prezenční formě studia z různých oborů, jak sociálních, tak zdravotních. Z dotazníkového šetření mezi studenty byly vybrány nejzajímavější výsledky.

Otázka 1: Jste/byl jste zapojen do nějakého dobrovolnického programu (DP) nebo dobrovolnické činnosti (DČ) realizovaných na ZSF JU?

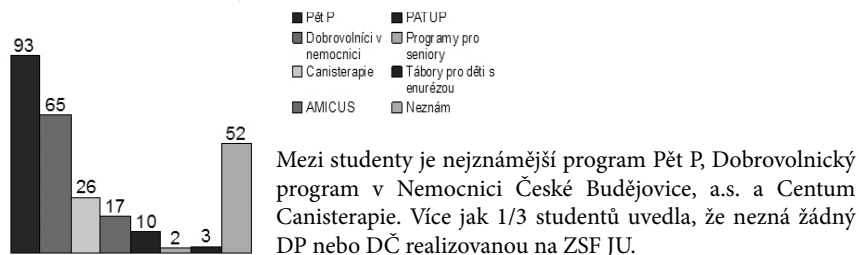

Ze 165 studentů pouze 21 odpovědělo, že je nebo bylo zapojeno do nějakého DP nebo DČ. Myslíme si, že počet zapojených studentů je poměrně nízký. Záměrem projektu je i podrobněji prozkoumat příčiny nízkého zapojení studentů do dobrovolnických aktivit.

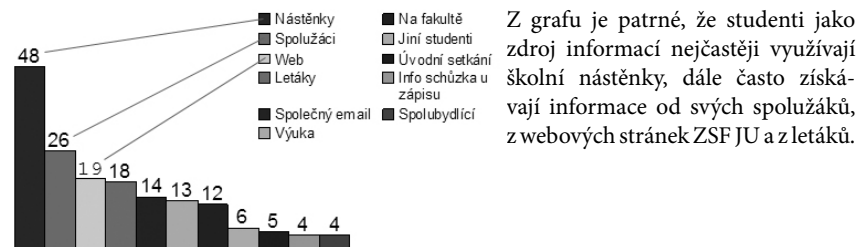
Otázka 2: Napište prosím, v jakém DP nebo DČ realizovaném na ZSF JU jste/byl zapojen.

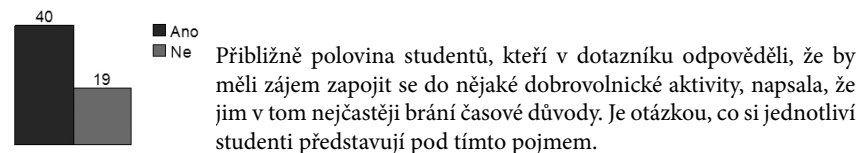
Otázka 3: Napište prosím, jaké znáte DP nebo DČ realizované na ZSF JU.

Otázka 4: Napište prosím, jak/kde jste se dozvěděl o DP nebo DČ realizovaných na ZSF JU.

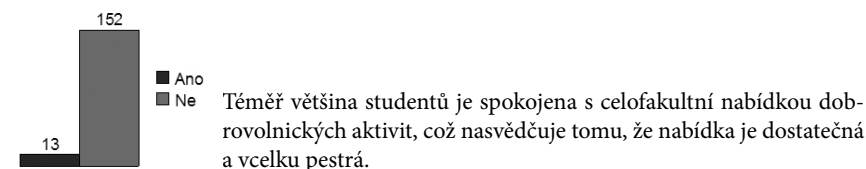

Otázka 5: Brání Vám něco v tom, abyste se zapojil do DP nebo DČ realizovaných na ZSF JU?

nedostatek času	37
lenost, pohodlnost	2
nechci se upsat na delší dobu	2
nemám dostatek inforamcí	2
nejsem z Českých Budějovic	2
strach	1
neuzná se mi do praxe	1
chodím do práce	1

Otázka 6: Chybí Vám na ZSF JU nějaké konkrétní dobrovolnické aktivity?

Závěr

Myšlenka fakultní strategie rozvoje dobrovolnictví na ZSF JU již v minulosti existovala. Z dosavadních výsledků výše zmiňovaného výzkumu vyplývá, že by bylo vhodné se k této koncepci (minimálně v základních bodech) vrátit. V této strategii nebylo počítáno s rozšiřováním nabídky vlastních dobrovolnických programů, spíše se zaměřit na propojení dobrovolnické činnosti s výukou. Díky této koncepci by bylo možné studentům nabídnout různou formu dobrovolnické práce. Studenti by mohli pracovat jako dobrovolníci nejen v dobrovolnických programech, ale měli by i možnost připravit se na projektovou a manažerskou práci, které se mohou ve své budoucí profesi věnovat.

Bc. Jana Janečková, jana.janeckova@enca.cz

Bc. Šárka Koubová, serry@seznam.cz

Jednoho dne se vracel Sokrates z Peraia do Atén a potkal svého žáka, který mu položil otázku: „Řekni mi Sokrate: Proč lidé nečiní dobro, když ví, co je dobré?“ Tehdy se Sokrates zamyslel a odpověděl: „Lidé nečiní dobro, protože pouze ví, co je dobré, oni nejsou o tom přesvědčeni.“

Vede dnešní škola žáka k vědění nebo k přesvědčivosti? Na základě osobní zkušenosti ze střední školy si myslím, že ne všichni mladí lidé jsou dostatečně přesvědčeni o správnosti a smysluplnosti svého počínání. Čím to je? Jedním z důvodů je skutečnost, že česká škola především vyučuje a teprve potom vychovává. Je nutné podle mého názoru posílit výchovnou složku ve školách a její součástí by měla být také výchova k dobrovolnictví. Ta by však měla začínat již v předškolním věku, kdy se začínají formovat vědomé projevy prosociálnosti, tj. schopnosti udělat něco dobrého pro druhé, aniž bych za to očekával protislužbu. Asi jak dobře víme, tato sociální dovednost by měla být základem přístupu dobrovolníka. Dnes se totiž setkáváme stále častěji s lidmi, kteří nejsou ochotni zadarmo vůbec nic udělat, a ti se dobrovolníky jistě nestávají. Konkrétních forem, jak formovat postoje k dobrovolnictví v předškolním věku je mnoho: od darování své hračky dítěti, které žije v chudé zemi a nemá žádnou, přes návštěvu v Domově důchodců s nějakým programem, třeba k výrobě výrobků, které se prodají rodičům při nějaké příležitosti a peníze se pak věnují potřebným lidem.

Ohledně dobrovolnictví mě zaráží i situace na základních školách. Jak jistě víte, přišla reforma v podobě jakýchsi nových osnov – Rámcově vzdělávacích programů. Bohužel s tématem dobrovolnictví souvisí jen několik nepřímých zmínek. Naději na zlepšení skýtá snaha do programu na základních školách zařadit volitelný předmět etická výchova, který je založen na formování sociálních dovedností směřujících právě k rozvoji již zmiňované prosociálnosti. Situace na středních školách je podobná.

Proč by dobrovolnictví na školách mělo být více systematicky podporováno? Odpověď vyplývá ze samotného významu dobrovolnické činnosti. Ten spočívá především v tom, že lidé jsou ochotni své síly nasadit pro druhé, tzn. budují humánnější společnost, ale druhý význam spatřuji rovněž v tom, že paradoxně může přinést pozitivní hodnoty i samotnému dárci. To dokládá i následující zkušenost. V hodině etické výchovy jsem zadal úkol. Studenti měli přinést tři věci, které představují jejich osobní úspěch. Co si myslíte, že přinesli? Překvapivě pro mě bylo, když u dvou se objevilo osvědčení o vykonání dobrovolnické činnosti. Jak se ukazuje, dobrovolnictví má pro mladého člověka smysl.

Dámy a pánové, dovoluji vám představit dvě studentky našeho gymnázia - Hanku a Anežku, které patří mezi zhruba 20 studentů, kteří se každý rok ze třetích ročníků přihlásí do programů v rámci dobrovolnického centra Spektrum zde v Kroměříži. Doufám, že tím vylepší můj místy pesimistický vstup. Vždyť jak praví jedno moudré německé přísloví: „Mladí je roční období naděje“. Děkuji vám za pozornost.

My, zástupci 131 organizací a institucí se setkáváme na 8. ročníku mezinárodní konference „10 let rozvoje dobrovolnictví – rehabilitace občanských ctností“.

Konstatujeme, že za posledních 10 let se potvrdil smysl a význam zákona o dobrovolnické službě a podařilo se významným způsobem rozvinout vědomí občanů o společenském významu role dobrovolníků v řadě oblastí veřejného života.

Zásadně nesouhlasíme s navrhovaným propojením zákona o zaměstnanosti a zákona o hmotné nouzi se zákonem o dobrovolnické službě a doporučujeme řešit problematiku motivace dlouhodobě nezaměstnaných pouze úpravou zákona o zaměstnanosti.

Prosazujeme zachování principu svobodné volby a možnosti zapojení občanů do smysluplných dobrovolnických programů a projektů. Jde o posilování dobrého jména České republiky coby země s progresivní legislativou dobrovolnické služby na vysoké morální i profesionální úrovni.

Za přípravný výbor konference:

MUDr. Eva Nováková, předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž

PhDr. Jiří Tošner, předseda HESTIA, o. s.

PhDr. Olga Sozanská, ředitelka Národního dobrovolnického centra HESTIA

Kroměříž, 5. května 2008

Post Skriptum

Poslanecká sněmovna na své 37. schůzi dne 22. srpna přijala novelu zákona o zaměstnanosti. Schválen byl i pozměňovací návrh poslance Ing. Ludvíka Hovorky ve spolupráci s poslankyní Ing. Michaelou Šojdovou, který veřejnou službu nezaměstnaných ve prospěch obce, původně navrhovanou do zákona o dobrovolnické službě, vložil do zákona o hmotné nouzi.

Za prosazení této změny patří poděkování řadě kolegů a kolegyň, kteří se zapojili do přesvědčování poslanců, senátorů i představitelů ministerstev, ale zejména MUDr. Ivaně Kořínkové, která celý proces, spolu se zpracovatelem pozměňovacího návrhu Mgr. Jakubem Póbišem dovedla až k úspěšnému konci.

Program konference

**10 let rozvoje dobrovolnictví
-
rehabilitace občanských ctností**

Program konference

10 let rozvoje dobrovolnictví - rehabilitace občanských ctností

Pondělí 5. května 2008

Místo konání – Justiční akademie, náměstí Míru 517, Kroměříž

Zahájení konference a úvodní referáty

MUDr. Eva Nováková, předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž

MUDr. Jarmila Číhalová, místostarostka Města Kroměříž

Ing. Hana Přileská, radní pro sociální věci, národnostní otázky
a menšiny Zlínského kraje

Konferenci moderují:

MUDr. Eva Nováková, Klub UNESCO Kroměříž

PhDr. Olga Sozanská, HESTIA Praha

PhDr. Dagmar Cruzová, Spektrum Kroměříž

PhDr. Jiří Tošner, HESTIA Praha

Referáty k tématu konference

**Volunteer Development Program a mezinárodní organizace zabývající se
dobrovolnictvím**

PhDr. Olga Sozanská, HESTIA Praha

—

10 let dobrovolnictví na Slovensku

Mgr. Alžběta Mráčková, C:A:R:D:O: Bratislava, PhDr. Alžběta Brozmanová
Gregorová, PhD., Banská Bystrica

--
**Dobrovolnictví není amaterismus – vývoj legislativní úpravy
dobrovolnictví v zahraničí a v ČR**

Mgr. Jitka Gjuričová, Mv ČR Praha

--
**Rehabilitace dobrovolnictví v Čechách – postavení dobrovolníků
v české společnosti po roce 1989**

PhDr. Jiří Tošner, HESTIA Praha

-- Polední přestávka --

Dobrovolnictví ADRA v zahraničí

Vítězslav Vurst, B. Th., ADRA Praha

--
Poslání dobrovolnických center v ČR

Michal Čančík, B. Th., ADRA Frýdek-Místek

--
**Dobrovolnictví v nemocnicích jako jeden z nástrojů podpory zdraví
a zvyšování kvality péče**

MUDr. Ivana Kořínková, Praha

--
Dobrovolnictví v programu Make a Connection

Anna Kačabová, NROS Praha

--
Individuální dobrovolnictví v projektech o.s. Lata

Mgr. Vlasta Pechancová, LATA Praha

--
Dobrovolnictví a Zákon o sociálních službách

Mgr. Lucie Nytrová, Slezská diakonie Český Těšín

--
Možnosti a financování dlouhodobé dobrovolnické služby v ČR

Ing. Marie Světníčková, Asociace křesťanských sdružení mládeže, Praha

Diskuze k předneseným tématům

Big Brother Big Sisters - Program Pět P

Šárka Jakubcová, Dis., HESTIA Praha

--
**Typologie průběhu mentorského vztahu v programu Pět P v Praze.
Kvalitativní analýza.**

Mgr. Tereza Brumovská, MSc., HESTIA Praha

Regionální rady dobrovolnických center

Mgr. Lenka Černá, DC Ústí nad Labem

--
Firemní dobrovolnictví

Zuzana Kubíková, Praha

--
Dobrovolnictví v Metropolitní univerzitě Praha

PhDr. Petr Vyhnánek, Metropolitní univerzita Praha

--
Stav dobrovolnictví na ZSF JU po deseti letech

Bc. Jana Janečková, Bc. Šárka Koubová, ZSF JU

--
Škola a dobrovolnictví

Mgr. Pavel Motýčka, Arcibiskupské gymnázium Kroměříž

Diskuze k předneseným tématům

Doprovodný program

Společenský večer pro účastníky konference s hudbou, Jurkovičův pavilon – tenisový klub Bajda

Koncert v chrámu Sv. Mořice v Kroměříži

Návštěva Dobrovolnického centra Spektrum s besedou o programech centra.

V průběhu celé konference

Prezentace dobrovolnických organizací v předšálí konferenčního sálu, postery, informační materiály, neformální diskuse

Vyhodnocení ankety účastníků konference

10 let rozvoje dobrovolnictví – rehabilitace občanských ctností
Kroměříž 5. - 6. května 2008

Celkový počet respondentů: 68

Splnila konference Vaše očekávání?	
Ano	47
Částečně	12
Ne	9

Myslíte si, že by se měla pořádat konference i v příštím roce?	
Ano	65
Ne	-

Jaké téma doporučujete?	
Specifický záměr na určitý typ programu	2
Šíření dobrovolnictví	1
Školství a dobrovolnictví	1
Financování nebo dobrovolnictví jako soc. služba	1
Dobrovolnictví v praxi	3
Jak získat více mužů do programů	2
Dobrovolnictví v zahraničí	2
Dobrovolnictví v ÚSP	1
Péče o dobrovolníky	1
Dobrovolnictví v psychosociální péči v nemocnicích	1
Dobrovolnictví v oblasti seniorů	1
Dobrovolník jako člen občanského sdružení	1

Máte zájem o účast na konferenci v příštím roce?	
Ano	61
Ne	5

Které referáty Vás nejvíce zaujaly?	
Vítězslav Vurst , Dobrovolnictví ADRA v zahraničí	
Ivana Kořínková , Dobrovolnictví v nemocnicích	
Lenka Černá , Regionální rady dobrovolnických center	
Šárka Jakubcová , Program „pět P“	
Jitka Gjuríčová , MV ČR Dobrovolnictví není amatérismus – vývoj legislativní úpravy dobrovolnictví v zahraničí a v ČR	
Jiří Tošner , HESTIA Rehabilitace dobrovolnictví v Čechách – postavení dobrovolníků v české společnosti po roce 1989,	
Pavel Motyčka , Škola a dobrovolnictví Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži, autentická zkušenost - studentky A. Plintovičová, H. Přivřelová	
Petr Vyhnánek , Dobrovolníci v Metropolitní univerzitě Praha Firemní dobrovolnictví	

Byl(a) jste spokojen(a) s organizací?	
Ano	49
Částečně	19
Ne	-

Náměty na zlepšení:	
Přestávka po 1. a 2. příspěvku na diskuzi	7
Zavést jmenovky	1
Ubytování bylo daleko Možnost nápojů při konferenci	4
Více jídla	2
Více zaměřit příspěvky na praxi než na vyprávění	1
Večerní posezení a grilování	1
Indukční smyčka pro sluchově postižené	1
Mimořádná účast např. někdo z ministerstva	2
Nedávat prostor pro prezenční filmy	2
E-mailovat program dopředu	1
Prostory byly těsné a málo vzdušné	2
Možnosti workshopů pro jednotlivé oblasti dobrovolnictví	1
Více kratších referátů	1

Sborník konference

10 let rozvoje dobrovolnictví - rehabilitace občanských ctností

Vydává: Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA - Národní dobrovolnické centrum Praha

Fotografie: Mgr. M. Pilát

Sazba: Radovan Kojecký

Tisk

TYPOservis Holešov

Náklad 400 výtisků

Neprošlo jazykovou úpravou

Kroměříž 2008